

BÖLÜM – III

KOMİSYON RAPORLARI

Yabancı Ortaklığı ile Kurulan Mühendislik-Müşavirlik Firmaları Hakkında Komisyon Raporu

A — Giriş :

Genel Gerçekler :

1 — Çağdaş toplumda teknolojinin önemi :

Günümüz dünyasının toplumlarını, iç durum ve dış ilişkileri yönünden belirleyen, hatta genellikle çağımız tarihine damgasını vuran en önemli olgu teknolojidir. Bu gerçeği görmek için artık belli bir ideolojiyi benimsemek gerekmektedir. Çünkü, toplumların gerl ya da ileri, az gelişmiş ya da çok gelişmiş uygar ya da değil, zengin ve mutlu ya da fakir ve mutsuz oluşlarındaki kıstasın, onların ekonomik durumları olduğunda ve bunun en ağır basan etkeninin ise o toplumların teknolojik güçleri olduğunda artık hemen bütün ideolojiler birleşmiştir. (Hatta ideolojisiz görüşler bile.) Çağımıza "Bilim Çağı" adını verdiren nasıl teknolojik gelişirse, şimdi tüm tarihsel gelişimi, toplumların iç ve dış ilişkilerini belirleyen en önemli faktörlerden biri gene teknolojik gelişimdir.

Ülkeler, bloklar, kamplar biçiminde bölünmüş çağdaş insanlığın uluslararası ilişkileri ve özellikle tüm dış siyasetleri ve bağımsızlıkları da, ulusal hay-siyetleri de, teknolojik güçlerinden ayrı mütalaa edilememektedir. Bugün ülkemizde çoğu okumuş kişinin ideal model olarak gördüğü Avrupa bile, Amerikan elektronik beyinlerinin buyruğuna girmekte olduğunu kendi kendine ihtar etmektedir. (Aslında dünyanın neresinde olursa olsun insanlık için mutluk bir olay diye nitelenmesi gereken böylesi bir gelişimin neden tam tersine, bir tehlike çanı sayıldığı ayrı bir konu.)

İşte teknik alanda herhangi bir olayın Ülkemiz açısından doğru değerlendirmesini yapabilmek için komisyonumuz, yukarıdaki gerçeklerin tekrarlanmasında yarar görmüştür.

2. — Toplumun teknolojik gücünde teknik elemanın ve Etüd - Proje Mühendislik kuruluşlarının yeri :

Herhangi bir teknik alanda teknik elemanın etkili rolünü pek tabii kimse inkâr etmez, tekrarlamanın da gereği yoktur. Ne var ki, mesele bir ülke toplumunun kendi gücü, kendi kaderini tayin edecek güç oldu mu, o teknik elemanın sadece beyindeki geometri değil, yüreğindeki toplumculuk -ya da bugünkü koşullar içinde ulusculuk da en önemli bir kıstas haline gelir. Bu ise teknisyenin sübeaktif iradesi kadar, hatta daha çok, onun içinde çalıştığı objektif koşullarla belirlenir. Yani bir toplumun bu çağda ayakta durabilmesi için teknolojik güç 1. plânda önemlidir; o toplumun bağımsız ve geleceği esarete değil insanca gelişmeğe açık bir toplum olabilmesi için, bu gücün ulusal toplumcu bir yönde seferber olup olmaması ise daha önemlidir. (Örneğin Kuveyt'teki petrol üretim teknolojisi Kuveyt halkının değildir, tersine o halkı gerl bırakmak için petrol tröstlerince Kuveyt Emir'inin eline sıkıştırılmış büyük bir elma şekerinden ibarettir). O halde bir ülkenin teknolojik gücünün beyin olan teknik elemanların ne sadece sayıları, ne de sadece bilgi ve tecrübeleri, fakat daha çok onların ulusalıcı bilinçleri ve bu bilinçle çalışmalarını besleyen -engellleyen değil- bir toplum düzeni, bir çalışma sistemi ancak o beyni ve o gücü, o ülke halkına maledebilir.

İşte burada önümüze teknik çalışma düzeni sorununu çıkarmaktadır. Yani teknik elemanlar hangi koşullar içinde, hangi amaca yönelmiş -ya da yöneltilmiş- olarak çalışmaktadırlar?

Sırf kâr amacına yönelmiş özel kuruluşların, (ki zaten araya başka amaçların sokuşturulması romantik bir iddia olmaktan öteye gidemez) kadrolarındaki elemanların bilgi ve tecrübelerini olsun, çalıştıkları ortamdaki teknolojik aşamayı olsun, belli oranlarda ve belli koşullarda ilerlettikleri inkâr edilmez. Ne var ki, bu ilerletici potansiyelin bir sonuç değil, bir başlangıç olduğunu ve etkin bulunduğu toplumların zaten ileri olan teknolojik seviyelerine dayalı olduğunu unutmamak gerek. Yoksa bu özelliği her zaman ve her yerde geçerli sanmak (örneğin geri bırakılmış ülkelerde) ve: "Batıda teknoloji, özel kuruluşların liberal yarışının itici gücüyle gelişmiştir", diyerek bizde de ilerlemeyi aynı yolda görmek, kurbağa'nın manda'ya özenip şişe şişe çatlamasına benzer. Kaldı ki, batıda da, yukarıda söylediğimiz gibi, bir sürekli sonuç değil, bir tarihsel dönemin başlangıcını belirleyen bu durum, değişmiştir. Teknolojik gelişimin beyinleri ya yaratıcı öz sularını tüketip, kendi kendilerine ve içinde bulundukları düzenin ördüğü teknokrasi kabuğuna gömülmeğe, ya da bilimsel felsefenin aydınlığı ile iç ve dış çelişkilerini görerek, bilinçli mücadeleler vermeğe yönelmişlerdir. Buna göre, ileri ülkelerde dahi, teknik beyin kuruluşlarının ne tek başına kâr amacı ile şartlanmaları, ne de kâr amacı güden kuruluşların emrine girmeleri, çağdaş bilimsel ve teknolojik ilerlemenin dünya planındaki insancıl hedefleri ile bağdaşamaz.

Teknolojik bakımdan henüz emekleme döneminde bulunan kendi ülkemiz açısından ise, durum iyice başkadır. Şöyle ki: Bilindiği gibi teknolojik gelişme bir öğrenme ve uygulama meselesidir. Oysa ülkemiz bir yandan da elindeki dayanarak ayakta kalma savaşı içindedir. Yani bilineni ve yapılabileni en seri ve geniş olarak yığınların faydasına vermek zorundadır. Ayrıca, öğrenmek ve tecrübe edinmek için fazla zaman veya zamanın akışına bırakmak olanağı da yoktur. Teknisyen bir çok şeyi hızla dışardan öğrenmek ve bizzat uygulayarak tecrübesini geliştirmek durumundadır. Oysa bunların karşısında, mevcut iç ekonomik düzen olsun, siyasal ve ekonomik bakımlardan dışa bağımlı durumumuz olsun, teknisyenin erişebildiği aşamayı bile yığınların faydasına tahsis etmesini besleyici değil engelleyici faktörler olarak ağır basmaktadırlar. Bu durumda artık, ülkemiz teknisyenini için, insanlığın yararına olmak üzere teknolojik çağdaş gelişime tüm yaratıcılığı ile katılmak ve böylece kendini gerçekleştirmek gibi en saygı değer bir amaç bile bireyci bir fantazi olmaktan ileri geçememektedir. Onun için bugün en kaçınılmaz amaç, bir savaş alanındaymış gibi, ne yapıp yapıp ülkesi halkını çağdaş yaşama düzeyine ulaştıracak ve ona insanca haysiyetini kazandıracak, gerçek bağımsızlığını sağlayacak teknolojik gelişmeyi yaratmaktır. Bu, hafta bir amaçtan da öte, uğrunda her türlü mücadele sorumluluğunu da teknisyenin aydın

bilincine yükleyen bir namus borcudur. Bu borç ise, sadece hesap cetveli ve abakların ya da soyut laboratuvarların ve reklâm dergilerinin dört duvarı içinde bir çalışmayla ve bordro ya da istihkak tutarlarının maddi tatmini anlayışıyla yerine getirilemez. Tek çözüm yolu, teknisyenin kendisinin yukarıda saydığımız sorumlulukların bilincinde olması, çalışacağı ortamın ise kendisini bu yönden sapıtıcı değil, bu yöne itici bir karakter taşımasıdır. Yani kısacası, tek çözüm yolu, ulusalcı teknolojik seferberliğin objektif ve subjektif koşullarının yaratılmasıdır.

İşte komisyonumuz, az sonra inceleyeceğimiz konunun ve bugün ülkemizin dıştan bakıldığında çok karmaşık gibi görünen toplumsal - siyasal ortamında, sezdirilmeden temel taşlarının altına tatlı birer dinamit lokumu gibi yerleştirilen daha nice oluşumların açık seçik görülebilmesi için, yukarıda belirttiğimiz gerçeklerin de iyice bilinmesinde yarar görmüştür. Çünkü, "bana başka türlü öğretilmişti", "suç okuduğum gazetededir", "ben de seziyor gibiyim ama ne yapabilirdim ki" "bana hiç imkân verilmedi ki" gibi sudan mazeretler hiçbir aydın kişiyi, hele yoksul halkın bunca alın teri pahasına yetişen ve gene o halkın gözünün içine baktığı teknisyen aydın kişiyi tarihin ezici sorumluluğundan, ağır vebalinden kurtaramaz.

B — Yabancı ortaklığı ile kurulan Mühendislik - Müşavirlik Firmaları meselesine bu gerçekler açısından bakış.

1 — Ülkemizde teknolojik alanda dış ilişkilerin kısa tarihçesi şöyledir:

Ulusal (Millî) devlet durumuna geçilen Cumhuriyet döneminde II. Cihan savaşı sonlarına kadar, ulusal teknolojiimiz kendi birikimi ve gücü ile hemen hiç bir şey ifade etmez olduğundan dış güçlerle işbirliği ve onların yardımı zorunluydu. Üstelik bu ilişkilerde durum çok dengesiz bulunduğundan başlangıçta istismar edilmemiz de kaçınılmazdır. Bu dönemde kazanılan gelişim, memleketin acil ihtiyaçlarını kısmen karşılayabilmiş, kendinden sonrasına da bir miktar ulusal birikim devretmiştir. Bu dönemin karakteristiği, tarihten miras olarak devralınan sifıra yakın sevyeye dolayısıyla, dış ilişkilerdeki dengesizliğin, değiştirilmesi gereken bir veri olarak varoluşudur.

1950 lerde, Karayolları, DSİ, Genel Müdürlükleri gibi büyük ulusal kuruluşlar, içerdikleri geniş mühendislik kapasitesi ile, mevcut ulusal teknolojik birikimin (bilgi, tecrübe) eğitim gelişmeleri ile birlikte artması ve gene dış ilişkilerle de olsa bu kez daha dengeli işbirliği yolu ile gelişmesi kapılarını açmıştır. Yani yukarıda sözünü ettiğimiz gerilimin ve dengesizliğin, lehimize değişmesi şansını getirmiştir. Fakat bu gelişim, temelde, sosyal ekonomik bağımsızlık esprisini ve bunun gerektirdiği bilimsel donanı ile yürütülmediğinden, kısa zamanda, dışa bağımlılığın bir başka biçimine dönüşmesinden kaçınılamamıştır. Ne var ki, bu gelişim, daha önceki

statik durumdan farklı olarak, kendi bağrında belli bir ulusal teknolojik kapasite artışını ve uluscu teknisyen güç bilincini de ister istemez yaratarak, kendi çelişkisini de birlikte getirmiştir. Bu dönemi değerlendirirken yukarıda belirttiğimiz yanlış temeli ile doğru dinamizmini birarada gözönünde tutmak, bugüne ışık tutması bakımından çok önemlidir.

Kısa süren 1960 hareketi ise iyi yürekli de olsa yüzeyde bir heyecan, görüntüsünden öte bir temel ekonomik ve sosyal görüş yerleştirmeden, çelişkiyi de bir çözüme ulaştıramamıştır. Üstelik, kendinden önceki dönemin hatalarından gelen bazı antipatlara kapılarak (yanlış ideoloji görülemeyip, sıkıntıların suçu teknisyenin kişiliğine ve dinamizmin kendisine yüklenerek) çözüm, tekrar eski statik duruma (yani geriye) dönmekte bulunmuştur. O dönemin kamu oyununda da beslenen bu duygusal tavrı, bugün düzeltilmek şöyle dursun, tersine teknoloji alanında benimsenen yanlış özel sektörcü tutumun kamuflajında ustalıkla kullanılmakta, halkın kendi teknisyenine karşı bilmeden takındığı bu karşı tavır, yurt sever teknisyenin, kamu oyu desteğinden yoksun bırakılarak özel sektöre ve yabancılara peşkeş çekilmesine basamak yapılmaktadır.

Ne var ki, son anayasanın getirildiği biçimsel demokratik özgürlük, sorunların daha açık seçik, daha bilimsel tartışılmasını sağlamış ve bunun sonucu, ulusalcı teknik güçle, bu gücün içinde bulunduğu özel sektörcü ve bu yüzden de ister istemez dışa bağımlı düzen arasındaki çelişki de iyice açığa çıkabilmiştir. Şimdi durum şudur : 1950 lerde çok düşük ulusal teknolojik kapasiteyi insan gücü ve yatırım olarak ileriye doğru hareketle geçirdiği inkâr edilemeyen atılım, dört başı memur bir bilimsel görüşle yürütülmediğinden, kendi sağladığı güç gelişimini artık engeller duruma girmiştir. Yani bugün artık önceki dönemlere nazaran epey ilerlemiş bir güç vardır. Teknolojik aşama olarak gene dış ilerlemelerden yararlanmak zorunda bile olsak artık onlarla işbirliğinde ülkemiz ve ulusumuz lehine çok daha dengeli ve sömürüye karşı çok daha sağlam durumda bulunmaktayız. Oysa bu gücün, içinde yürümeğe zorlandığı sistemler, ilerletici değil, bunaltıcı ve geriletici olmağa başlamıştır. İşte bugün teknik alanda, kanımızca bu ana çelişkiye dayanması gereken genel huzursuzluğun, ucundan, köşesinden, yanlış, doğru tartışılmağa başladığı bir dönemde bulunuyoruz. (Son teknik Personel forumuna, personel kanunu ile bir ücret ilişkisi içinde bulunmadıkları halde, özel sektörden bir çok teknik elemanın da gönülden katılmış olmalarını gene bu genel huzursuzlukla açıklamak mümkündür.) Oysa çeşitli günlük çekişmelerin perdesi arkasında, çok daha köklü ve çok daha ileriyi etkileme durumunda olan bu temel sorunun unutulduğu ya da unutturulduğu, gerçeğini komisyonumuz burada kaydetmeyi görev bilir.

2 — Nihayet bu genel panaromanın içinde belki en önemli, fakat diğer mizansenlerle birlikte en sessiz sedasız yürüyen olayı, kısa zamanda sayıları dördü bulan ve hemen bütün iktisadi devlet teşek-

küllerini bir ağ gibi saran yabancı ortaklığın da özel Mühendislik - Müşavirlik Firmaları olayıdır.

Şimdi bunun tarihçesini anlamak daha kolay olacaktır :

Büyük devlet kuruluşları, yatırımları ile belli gelişmelere önayak oldukları gibi, bir yandan da kendi kadrolarında, okul eğitiminin ötesinde önemi inkâr edilemeyen ihtisaslaşmayı ve uygulama bilgi ve tecrübelerini de geliştirmekteydiler. Ama bu kendiliğinden olmaktaydı. Nitekim, aynı zamanda yürütülen özerci ekonomik tutum, kendi halinde gelişen bu teknik gücü de etkilemekte gecikmemiş, etüd - plân - proje alanında da devlet eliyle yaratılan özel sektör, bu kaynağı kendine çekmeğe başlamıştır. Bir yandan özel sektörü geliştirmeyi amaç edinip, öte yandan kendi çocuğu olan özel sektörle eleman rekabetine girmek için "10195" gibi garip kararnameleler ücret nisbetsizliklerine yönelen devlet, kendi himayesinde olgunlaşan elemanını, tam en yararlı olacağı durumda, gene kendi himayesini daha cömertçe harcadığı özel sektöre kaymaktan alakayamamıştır. Üstelik de kamu oyu, perde arkasında gene devletin kesesinden, yani bizzat fakir halkın sırtından çıktığını bilmediği özel yüksek kazançların düzen gereği haklı olduğuna inandırıldığı için onu bir yana bırakıp, sırf onlarla devletin rekabet anlayışından doğan memur teknik elemanın nisbi ücret yüksekliğiyle devamlı burun buruna getirilmiş ve böylece kamu oyu doğrudan memur teknik elemana düşman edilmiştir. (Nitekim kamu oyu, memur teknisyene verilen meselâ 3.000,— TL. brüt ücreti bordrolarda devamlı görür ve buna haklı olarak içler, ama aynı devletin, aynı teknik elemana özel sektörde dolaylı olarak 7.500,— TL. ödediğini bilmez. Bu yüksek ücreti, özel çalışanın risk karşılığı aldığını, fazla mesai karşılığı aldığını zanneder.)

İşte bütün bu verimsiz ve mantıksız gidişin akıllıca tartışılmağa başlandığı ve devletin kendi yatırımlarının projelerini de kendi bünyesi içinde yapmağa yönelmesi gibi, çarpık çalışmayan hiç bir aklın itiraz edemeyeceği bir fikrin savunulduğu yakın yıllarda, bu gerçekle alay edercesine, devreye bir de özel mühendislik - müşavirlik firması biçiminde yabancı ortaklığı sokulmuştur. (Hem de bu kez pervasızca, devlet teşekküllerinin doğrudan sermaye yatırması yoluyla) Tartışma, ülkenin kendi bünyesi içinde millî özel sektör - devlet sektörü meselesi üstüne yapılırken, yani ulusal güç bu aşamaya gelmişken, sanki tartışmanın ulusalcı bir çözüme ulaşmasından korkulur gibi, halktan yana gelişimin iyice kökünü kurutacak büyük - gayri millî proje kuruluşlarına gidilmiştir. Bu kuruluşların büyükleri devletin koyduğu paranın ve çelebice sağladığı imkânların büyüklüğünden gelmektedir. Yoksa yabancıların insan gücü ya da maddî yatırım olarak katılışlarının büyüklüğünden değil. (Aşağıda göreceğiz.) Buna karşılık söz konusu şirketlerde yabancı ortakların Türkiye'nin yatırımlarındaki karar yetkileri, zaten koşu koşu onlarla ortaklığa gidilmesiyle peşinen kabul edilmiştir ki, böylece, ulusal güçle rahat rahat yapı-

İlabilecek işlerin bu şirketlere yüksek fiyatlara verilmesinden sağlanacak kârların döviz olarak transferi bir yana, Türkiye'nin yatırım politikasının teknik komutası da onlara devredilmiş olmaktadır. Eh, böyle kuruluşlara gayri millî denmeyip de ne denecektir? Bundan ötesi artık o yabancı iş adamlarının bize acıyıp acıymasına kalmıştır. Tekrar edelim, bir ülke her zaman güçsüz kalınca başkalarına muhtaç olabilir, oysa şimdi bu teşebbüsler tam tersine tek-nikman güçlendiğimizi hissettirdik ve hissettirdiğimiz sırada ve bu biçimde tezgâhlanmaktadır. Anlam-lı olan da budur.

Bütün bunlar, sessiz sedasız yürütülmektedir dedik. Bu nasıl olmuştur? (Acıdır ki, bu oluşumda teknik camiamızın çağdaş toplumsal bilinçlenmede geç kalışının ve anlaşılmasız bir hareketsizliğe gömü-lüşünün payı da küçümsenemez.) Nitekim oluşum bu çizgide gelişmiştir. Bir yandan devlet büroları devamlı boşalırken ve atlama tahtası olarak kullanı-lırken, diğer yanda gittikçe artan ve fakat ne bilgi-görgü, ne de malî bünye olarak gelişme olanağı bu-lunmayan bir dizi çelimsiz yerli özel bürolar teşek-kül etmiştir. Teknik elemanlar, gidişe tüm olarak ba-kamamaktadırlar ve tüm huzursuzlukların nedenini tam ters yönde görmektedirler: devletçiliğin özünde varmış gibi gösterilen başarısızlıkta, özel sektörün iş münasebetlerini düzenleyen formalitelerdeki (İhale Usulleri, verilerin sağlanması, tetkik - tasdik iş-lemleri ve hatta devletin özel kuruluşları yeterince desteklememesi gibi) aksaklıklarda aramaktadırlar.

Dolayısıyla, devlet yatırımlarının, devlet kuruluşları bünyesinde birleştirilen bir sistemle projelendiril-mesini savunan görüş daha teknik elemanlar içinde bile azınlıkta kalmıştır. İşte bu sırada, iyi niyetli ki-şiler, meseleye nasıl yüzeyden girdiklerini herhal-de farketmiyerek, İhale Usulü üzerinde çözümler hazırlamağa girişmişlerdir. (Şimdi bu iyi niyetli ça-balarının, ne biçimde gayeler için kılıf olarak kulla-nıldığını görmekte herhalde en büyük üzüntüyü bu iyi niyetli meslektaşlarımız duymaktadırlar. Çünkü bilindiği gibi, onların hazırladıklarının ürünü olan İhale Usulleri taslağı, karar halini almak için yıllarca sallanmıştır. Yabancı ortaklığıyla söz konusu şirket-ler bu arada vücut bulmuştur. Sonra taslağa, bu şirketlerin beslenmesini meşrulaştırıcı bir kapsam ve biçim verilerek son "Müşavir Mühendislik - Mi-marlık Hizmetlerine ait İhale Usulü esasları" karar-namesi çıkarılı vermiştir.) Berî yanda, bütün geliş-melere rağmen bazı alanlarda tam uzmanlaşma ta-bii olarak sağlanamamıştır, dışa ihtiyaç aslında az da olsa, dev aynasında büyütülerek gösterilme olaan-ğı vermektedir. Bütün bu durumlar bir de dışarıya döviz vermemek gibi (İşin aslını bilmiyenleri ra-hatça inandırabilecek) bir iyi niyet gösterisiyle bir-leştirilince, yabancı ortaklığı ile devlet sermayesinin birleştirildiği bu özel statülü gayri millî büyük pro-je - mühendislik - müşavirlik şirketlerinin kuruluver-mesi sessiz sedasız başarılmıştır.

Kurulan Şirketler şunlardır :

1 — Tümaş Türk Mühendislik - Müşavirlik ve Müteahhitlik Anonim Şirketi.

Ortakları :

Türk Gurubu :

Türkiye Petrolleri A. O.
Azot Sanayii T. A. Ş.
Türkiye Şeker Fabrikaları A. Ş.
Şeker Sigorta A. Ş.

Yabancı Gurubu :

Haldor Topsøe
Chemical Engineer
(Danimarka)

**Sermaye
Yüzde Oranı**

% 19
% 15
% 15
% 11

% 40

% 100

6.000.000 TL. sermayeli Anonim Şirketi'nin sermayesi 4 yılda ödenmiş olacaktır. Şirketin müddeti, kuruluş tarihinden itibaren 99 senedir.

2 — BİMAŞ Birleşik İnşaat ve Mühendislik Anonim Şirketi :

Ortakları :

Türk Gurubu :

Petkim Petrokimya A. Ş.
Diğer yerli Ortaklar

Yabancı Gurubu :

Foster Wheeler International Corporation
(Amerika)

**Sermaye
Yüzde Oranı**

% 39
% 20

% 41

% 100

**Sermaye
Yüzde Oranı**

3 — Şirket

Türk Gurubu :

Makina Kimya Endüstrisi Kurumu
Karabük Demir ve Çelik İşletmeleri

% 65

Yabancı Gurubu :

Deutsche Industrieanlagen GmbH (Almanya)
Friedrich Uhde GmbH (Almanya)

% 20

% 15

% 100

5.000.000 TL. sermayeli Şirketin sermayesi 3 yıl içinde ödenecektir.

4 — Şirket

**Sermaye
Yüzde Oranı**

Türk Gurubu :

T.P.A.O. Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı

% 40

Yabancı Gurubu :

Foster Wheeler (İtalya)
Badger (Amerika)

% 60

% 100

Bu şirketlerin yabancı ortağa teknik karar üstünlüğünü nasıl peşinen tanıdığını, kuruluş kararlarında bulunan şu maddeler açıkça göstermektedir : (BİMAS'tan örnek alınmıştır.)

— Yabancı Ortak, kurulacak şirket personelinin yetiştirmek genel yol göstermek, türlü bilgi alış ve alışında bulunmak suretiyle şirketin geliştirme faaliyetlerine katılacak.

Bu şekilde bağlanan yabancı ortağa eninde sonunda hemen bütün işlerin devredilebileceğine açık kapı bırakan şu maddeyi de görelim :

— Şirketin kendi imkânları ile yapamadığı ve yabancı ortağın ihtisasında olan işlerde, yabancı ortak şirketin işlerine öncelik verecektir.

Şimdi de şirketlerin kuruluş amaçlarına bir göz atalım : (Tümas örnek alınmıştır.)

Madde 3 — Şirketin maksat ve gayeleri ve iş-tigal sahaları aşağıda belirtilmiştir.

a) Fizibilite etüdüleri ve diğer teknik ve ekonomik etüdler yapmak.

b) Her türlü mühendislik hizmetleri ifa etmek.

c) Mübayaa, kontrol ve sevkiyat işlerini yürütmek, montaj ve diğer saha işlerini yapmak, arama ve etüd işlerini ifa etmek şeklinde taahhüt işlerini yürütmek.

d) İşletme öncesi işler ile tesisi çalıştırma faaliyetlerini dahil, proje yönetimini ifa etmek.

e) Sınai ve bununla ilgili ameliyelerin teknik ve ekonomik analizlerini yapmak.

f) Daha rasyonel ve müttekâmil metodların bulunmasına çalışmak ve bunların tatbikine yardımcı olmak.

g) Gerekli teknik bilgi ve patent haklarının iktisabı için Türkiye dahilinde ve haricinde diğer teşekküllerle anlaşmaya girmek ve bu bilgi ve hakların ilgili projelerde kullanılmasını temin etmek.

h) Araştırma ve gelişme etütlerini yapmak ve yaptırmak.

i) Gerek kendi çalışmaları ve gerek dış hizmetler için bir komputer merkez kurmak.

j) Genel olarak Türkiye'de teknik faaliyetlerin geliştirilmesine yardımcı olmak.

k) Yukarıdaki gayelerin tahakkuku için şirket işleri ile ilgili ticarî, sınai ve malî muamele ve tasarruflarda bulunmak.

l) Şirket hükmî şahsiyeti, iş-tigal mevzuuna giren işler için her nevi gayri menkul almak, satmak, yaptırmak, kiralamak, ipotek etmek veya ipotek almak, gayrimenkuller üzerinde diğer aynı haklar tesis etmek...

Ortaklığın iş-tigal sahası, petrol, tabii gaz, petrokimya, kimyevi maddeler, sunî gübre, enerji (istihsal ve dağıtım), gıda sanayii, balıkçılık ve balıkçılık sanayii, su kaynaklarının geliştirilmesi, sulama zırai malsullere istinat eden endüstri, mineraller, maden-

ler, orman mahsulleri ile bu endüstri sahalarının ana malzemesini, enfastrüktürü, bilmum endüstriyel tesislerin kurulmasını ve bu ve benzeri sahalarla direkt ve endirekt olarak ilgili sahaları ihtiva eder.

Türkiye'de hiç teknisyen ve teknoloji yok da, bu şirket hepsini Tanrı hakkına yoktan var edecekmiş gibi hazırlanan bu kadar geniş iştiğal sahasında, gene sırf bizim kara kaşımız, kara gözümüz hatırına bütün bu külfetlere katlanacak olan ve kendisine tapılan her şeye kaadir yabancı şirket Haldor Tapsos'un kendi ihtisas ve iştiğal sahası nedir : Sadece Kimya prosesleri, özellikle de Azot Sanayii. Zaten Türkiye ile ilişkisi de Azot Sanayii Tesisleri dolayısıyla olmuş ve bugünkü Türkiye'yi, bugünkü seviyesiyle, böyle bir kararname marifetiyle kısa sürede teknolojikman işgal edivermiştir. Evet deyim yanlış değil, işgal altına alıvermiştir. Bunu görmemek için devşu olmak gerek.

Şimdi bir de bunların kılıfı olan "Müşavir Mühendislik - Mimarlık Hizmetlerine ait İhale Usulü Esasları" kararnamesinin kapsam maddesine bakalım :

A — Maksat, gaye ve Şümül :

Madde 1 — Bu esaslar kamu kuruluşlarının yerli ve yabancı müşavirlik, mühendislik, mimarlık firmalarına yaptıracağı (Plânlama, fizibilite etüdları, her türlü proje ve etüdlar meslekî kontrolluk, kontrolluk ve muayene hizmetleri, ihale evrakı ve şartname hazırlanması, tecrübe işletmesi, işletme ve bakım faaliyetleri, araştırma, maket ve model işleri, numune alma laboratuvar testleri ile pilot tecrübele-ri ve meslek hizmetleri ile ilgili satın alma, sevk işleri ve teknik tercüme işleri, güzel sanat eserleri ve bunlara benzer diğer müşavirlik, mühendislik, mimarlık, şehircilik hizmetleri) nin ihale usulünü ihtiva eder.

İşte bu madde ile, devletin kendi bünyesinde yapmak durumunda olacağı hiç bir teknik konu da bırakılmamıştır. Böylece, özel kuruluşlara (yerli - yabancı) tüm teknoloji ve mimarlık - Mühendislik alanları, istihkak verilmesine varıncaya dek (kontrolluk sözünün altı çizilmiştir) ve daha sonra işletme ve bakımına kadar açılmıştır. Devletin kendini bu kadar reddettiği ve hele ülkemiz halkının saygı değer devletçi geleneğiyle bu kadar hayasızca alay eden bir anlayış, bugün bu ülke halkını temsil etme iddiasında bir hükümet görüntüsüyle bu kararnamenin altına imza atmıştır. Üstelik şu maddeyi de eklemeyi ihmal etmemiştir ki, ülkenin teknik insan gücü ve kaynaklarının herhangi bir veya bir çok yerli ve özel kuruluşlara, değil bir veya bir kaç gayri - millî kuruluşu satılması da kesinleşsin :

B — İhalenin ana prensipleri :

Madde 4 — Kamu kuruluşlarının birinci madde de zikredilen hizmetleri yerli ve yabancı firmalara yaptırmak üzere girişecekleri ihale işinin ana prensibi, bu hizmetleri yaptırmak için en lâyık ve ehil

olarak seçilen bir firma ile (anlaşmaya) varmak suretiyle karara bağlanmasından ibarettir.

Özü bu alıntılardan gayet iyi anlaşılın kararnamenin ve firmaların yorumu baştan beri ortaya sermeğe çalıştığımız gerçekler muvacehesinde komisyonumuzca ancak şöyle yapılabilmektedir :

Önce şunları soralım :

1 — Şimdiye kadar gerek bizde, gerekse en liberal bilinen ülkelerde dahil genellikle devlet yatırımları için devlet bünyesi içinde saklı tutulan şu tasarrufların bile özel kuruluşlara ihalesine neden gerek duyulmuştur :

a) Kontrolluk,

b) İşletme

c) Bakım gibi.

2 — Gene şimdiye kadar bizde ve en liberal bilinen ülkelerde dahi özel mühendislik - müşavirlik firmaları genellikle belli uzmanlık alanlarında hizmet görürlerken, bizdeki bu özel statülü yabancı ortaklığı mühendislik - müşavirlik firmaları neden böyle anlaşılma biçiminde geniş ve yaygın amaçları iştiğal sahaları içine almışlardır?

3 — Hemen bütün yatırımcı iktisadi devlet teşekküllerimizin, yangından mal kaçırır gibi bir telaşla üzer beşer dahil oldukları (tabii idare meclisi üyelerinin ceplerinden koydukları paracıklarla değil, bizim bütün halkın vergi ve ödemelerinden konulan sermaye ile) bu şirketlerin eksenslerinde neden illâ bir yabancı özel şirket bulunmaktadır?

4 — Bu eksendeki yabancı firmaların her birinin nihayet belli birer uzmanlık alanları varken, onlara bel bağlanarak kurulan bu gayri millî şirketlerin kuruluş amaçlarına olur olmaz her akla gelen faaliyet ve ihtisas sahasını tıktıştırılması, hangi akla hizmet etmektedir?

5 — Şimdiye kadar bizde ve en liberal ülkelerde dahi genellikle bir yabancı teknolojiye ihtiyaç duyulduğunda, ya sadece ilgili yabancı uzmana ya da o konuda uzmanlaşmış yabancı şirkete ve de sadece o konunun kapsamı ile sınırlı kalmak ve o münferit işe mahsus olmak üzere başvurulurken, bu imkân ülkemiz için de her zaman mevcutken ve de üstelik bu ihtiyaç gittikçe azalmaktayken, şimdi her biri ancak belli bir konuda uzman olan yabancı şirketlere her konuda 99 yıl süreyle ev sahipliği payesi vermek ihtiyacı nereden doğmuş, ya da bu yolda ne gibi zekice buluşlar hakim olmuştur?

Bu soruların ışığında yorumumuza devam edelim :

Biz diyoruz ki, sebep olanlar ister hastalık derecesinde saflıkları, ister art çıkar niyetleri ile bu işe öneyak olmuş olsunlar, netice değişmez, olacağı şudur :

1 — Zaten boşaltılmış olan devlet büroları iyi-ce boşalacaktır. Boşalmanın objektif nedeni yukarıdaki tarihçelerde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Bir kaç kişinin subjektif kahramanlığına sığınmak gülünç ve haksız olur. Ve eğer bir devlet bu boşalmayı zaten istiyor ve kısırtıcı yolları kullanıyorsa (bunları da izah ettik) o zaman direnme o devlete bir lokma bir hırka zihniyetli içinde peygamberce hizmet yolu ile değil, o devletin bu tutumuna karşı birleşerek, bilinçlenerek, kitle halinde mücadeleye girmek ve bunun için her vesileyi, her fırsatı kullanmak yolu ile olur. İşte aslında son personel kanunu da temelde bu boşalmayı tahrik ettiğinden, yani devletin yetilmiş veya yetişmeğe aday genç dinamik elemanlarını haraç mezat özel sektöre, gayrimillî kuruluşlara veya dış ülkelere transfer etmeği öngördüğünden, genel ulusalcı teknik mücadelenin bir vesilesi olmuştur. Üstelik bu transfer devlete bir gelir karşılığı da yapılmamakta, devlet transfer için üste para ödemektedir. (Özel sektörde çalışan teknik elemanın ve söz konusu gayri millî şirketlerin yüksek ödemelerini dolaylı ya da dolaysız olarak devletin yaptığını açıklamıştık.) İşte son personel kanununa karşı teknik personelin direnişini temelde böyle anlamak gerekir. Yoksa teknik elemanın devlet memurluğuna mahkûm olmadığını herkes bilir. Onun davası, doğru açıdan bakıldığında, kendi yüksek gelirini bulduğu yerde ot gibi çalışmak durumunda kalmayıp, kendi halkının yararına bütün gücünü seferber edebileceği bir ulusalcı, toplumcu devlet kuruluşunda çalışabilmektir. Böylesi bir çalışma ortamının ücret takdiri ise artık zaten ulus planında, ulusal gelir dağılımının sosyal adalet prensiplerine göre olacaktır. İşte resmi teknik personelin, yeni personel kanunu ile olsun, 10195 sayılı kararname ile olsun, mücadelesini genel ulusalcı ve toplumcu mücadelesinden soyutlayıp, ücret kapışmasına bağlamak, bu nedenlerle ters, gerçek dışı ve temelsiz bir görüş olur. Komisyonumuz bu konuda da kamu oyunu uyarmayı borç bilir. Aynı zamanda, teknik elemana da, duruma kahredip özel sektöre geçivererek mücadeleyi bırakmanın bir mazeret olmayacağını, yurt severce bir davranış olmayacağını hatırlatmayı, borç bilir.

2 — Hemen bütün yatırım hizmetleri kalemlerini devlet adına yürütme olanağı ve erkî, son kararnameyle özel sektöre (ve bilhassa kısa sürede sırf bu büyük gayri millî şirketlere) devredildikten sonra artık devlet kadrolarından bu hizmetlerin öğretici, geliştirici ve tecrübe kazandırıcı tarafları da alınarak yerine bunaltıcı, imkânsız ve yetkisiz bir garip imzacılık sorumluluğu bırakılacaktır. Buna, en iyi niyetli de olsa hiç bir namuslu teknisyen tek başına tahammül edemeyeceğinden, eğer toplu bir direnme içinde yerini almamışsa devletten ayrılmak yolunu seçecektir. Bu ise boşalmayı hızlandırıcı, gelişmeyi durdurucu ikinci bir faktördür.

Bu iki madde gösteriyor ki, gerek söz konusu gayri millî büyük şirketlerin, gerekse özel sektörcü son kararnamenin, ulusal teknik gücü geliştirmek niyetine dayandığı ve gerekse personel kanununun devlet sektörünü güçlendirme amacına yöneldiği id-

diaları, tam tersine olan gerçek niyetlerin ustaca kamuflajından başka bir şey değildir.

3 — Hemen bütün temel yatırımcı teşekküllermizi kapsayan bu şirketler, söz konusu yatırımları yapan şirketlerin kendi tabii organları gibi gösterildiğinden, bu yatırımların her türlü müşavirlik mühendislik hizmetleri, hattâ ilerde inşaatı da, kontrolü de, işletme ve bakımı da bu şirketlere otomatikman devredilecektir. (Uygulama daha şimdiden bunun örnekleri ile doludur.) Son ihale kararnamesinin ihale prensibi maddesi de bunu hazırlamıştır. Çünkü devlet kendisi büyük sermayeler koyarak ve yağlı işler vererek beslediği bu şirketleri, elemanlarına da bol para dağıtma imkânlarıyla donatarak, kendiliğinden piyasanın tekelleri haline getirmektedir.

İşte burada da, bu şirketlerin güyâ, dış ihtiyaç duyulan teknik hizmetleri döviz ödemeden içeride yaptırmayı sağlamak için kuruldukları yalanı çırpıcılık ortaya çıkarmaktadır. Çünkü aynı yabancı şirketlerden bile, akıllı bir sistem içinde bugünkü ulusal teknolojik aşamada sadece kendi ihtisas dallarında kısa bir süre ve çok daha az döviz ödeyerek yararlanmak her zaman mümkünken, bu durumda, yabancı ortaklar ülkemiz teknik gücü ile rahat rahat yapılabilecek çok daha fazla teknik hizmetin bol keseden ödenen bedellerinin kendi paylarına düşen kâr transferleri olan çok daha büyük meblâğları döviz olarak alıp götüreceklerdir. Hem de 99 yıl süreyle.

4 — Yıllardan beri ve halâ özel sektör savunusunu yapmak salığında bulunan özel millî proje ve mühendislik bürolarımız ise bu tekellere yem olarak ağızlarını havaya açtıklarında çok geç kalmış olacaktırlar. Kadroları ise şimdiden daha yüksek ücret ödeyen bu tekellere kaymaktadır. (Bunların hiç biri soyut tahminler değildir. Somut örnekleri raporun sonunda verilmektedir.)

5 — Söz konusu şirketlerin ortakları olan Devlet teşekkülleri kendilerini çok aşağılayarak, hepsi birer yabancı şirketin eline sarıldıklarına göre, bu şirketlerin yüksek teknik karar kademesi hep bu, sihirli değnek gibi her elini attığı şeyi en iyi şekilde halledivererek olan yabancı şirket patronlarının elinde olacaktır.

6 — Nihayet en korkunç sonucu şimdiden görmek için kâhin olmak gerekmiyor. Raporun ortalarında da belirttiğimiz gibi, Türkiye'nin, bu aşamaya gelmesi nice yoksulun sırtından gerçekleşmiş bulunan teknoloji ve dolayısıyla tüm ulusal kaderi (bu bağıntıları başta bilimsel olarak açıklamıştık.) Yabancı şirketlerin ve onların üyesi bulundukları uluslararası sömürü çetesinin insaf (!) na terk edilmiş olacaktır.

C — Somut Örnekler :

1 — Kurulmakta olan Alağa Rafinerisi tesisleri ile ilgili olarak T.P.A.O. İzmir bölgesi Alağa saha tesisleri ve Makine yağı tesisleri projeleri için Türk Özel Mühendislik büroları çağrılıp teklif alınmıştır.

İşin proje bedeli yaklaşık olarak 1.000.000 TL. dir. İş en düşük teklifi veren (920.000 TL.) yetenekli Türk bürosunda kalmıştır. Ancak, bir hafta sonra bu işin 2.000.000,— TL. bedelle TÜMAŞ'a aktarıldığı ve buradan da özel kuruluş şartları arasındaki meşhur maddeden yararlanılarak Haldor Topsoe firmasına devredildiği öğrenilmiştir.

2 — Güney Marmara Kompleksi tüm mühendislik hizmetleri, hiç bir millî büroya duyurulmamıştır. Daha önce bu konunun fizibilite etüdlerinin TÜMAŞ'a yaptırıldığı bahane edilerek (bu etüdün de hiç duyurulmadan direkt TÜMAŞ'a aktarıldığı böylece açığa çıkmış oluyor) komple TÜMAŞ'a verileceği öğrenilmiştir. Çok çeşitli hizmetleri ihtiva eden bu geniş konunun hemen tümünün Türk bürolarında yapılabilmesi gerekirse kısmî olarak Haldor Topsoe'den yararlanılabilmesi kâbilken ve en iyisi de gerekli yabancı uzmanları, gereken ücretle davet ederek devletin kendi bünyesinde konuyu halletmesi iken, yukarıda açıkladığımız gibi mesele tümüyle TÜMAŞ'a yani gayri millî şirkete devredilmek istenmiştir. Gemaş Genel Mühendislik ve Mimarlık A. Ş. ve Dündar Kalebalkıoğlu firması gibi yerli firmalar, aradan edindikleri bilgilerle teklif göndermişler, müracaatları kaale alın-

mamıştır. Nihayet İnşaat Mühendisleri Odası, yıldırım telâle Azot Sanayii Yönetim Kurulu üyelerinin tutumlarını protesto ederek uyarıya çalışmış, bu da bir etki sağlamamıştır. Sonuç: İşin tümüyle TÜMAŞ'a devrine Yönetim Kurulunun karar vermiş olduğunu öğreniyoruz.

Artık her şey ayan beyan olmuştur. Özel büro mensubu olsun, devlet sektörü mensubu olsun her yerde ve her durumdaki meslekdaşlarımızın ve meslekten olmazsa da durumu kavraması gereken her aydın kişinin mücadele yerini alması ve hedefi görmesi şarttır. Aksi halde tarih karşısında "gayri millî" olmaktan ve "gayri millî" ve "millet düşmanı" çıkarlara hizmet etmiş olmak suçluluğundan kendini kurtarmıyacaktır.

Komisyonumuz, bilinçlenme ve kütle halinde mücadele için vaktin henüz geçmediğini ve hiç bir zaman tamamen geçmiş olmayacağını, ama vakti geçirdikçe de mücadelenin Türk Halkına bir o kadar daha pahalıya malolacağını, bunların sorumluluğunun ise Türk aydınlarına, en başta da aydın Türk teknisyenlerine ait bulunacağını hatırlatmayı gerekli görmüştür.

BAŞKAN
(Özer GENÇE)

ÜYE
(Güney ÖZCEBE)

ÜYE
(Yılmaz ONAY)

ÜYE
(Mehmet ORMANCI)

ÜYE
(Selâhattin KARABABA)

ÜYE
(Ayhan ÖZER)

ÜYE
(Halit Z. ANGINER)

Mimar ve İnşaat Mühendisleri Arasında İhtisas Ayrımına İlişkin Rapor

Mühendislerin çalışma konuları ve çalışma alanları birbirinden bağımsız olarak düşünülemez. Çoğu mühendislik problemleri çeşitli mühendislik dallarının beraber çalışması ile çözümlenebilmektedir. Çağımızda mühendislik problemleri gittikçe daha geniş alanlara yayılmakta ve daha karmaşık hal almaktadır. Ancak işlerin genişlediği problemlerin derinleştiği oranda da mühendisler iş bölümü yapmışlar, yani mühendislik işlerinin bazı bölümlerini kendine çalışma alanı seçen ihtisas dalları doğmuştur. Bu şekilde problemlerin daha doğru, daha çabuk ve daha ekonomik çözümlenmesi sağlanmıştır.

Komisyonumuz temelde ayrı ihtisas dalı oldukları herkesçe kabul edilmiş, ancak çalışma alanları kesin çizgilerle saptanmamış olan mimarlarla inşaat mühendislerinin durumunu inceleyecektir. Bu iki ihtisas dalının ortak çalışma alanları bina inşaat ve proje işleridir. Sınai yapılar ve alt yapı tesisleri özellikle inşaat mühendislerinin çalışma alanlarıdır.

İhtisas ayrımına konu olan hizmetler genel olarak iki bölümde incelenebilir.

A — Kamu sektörü yatırımları

B — Özel sektör yatırımları

A. 1 — Kamu sektörü kendi bünyesinde proje yaparken ihtisas ayrımını gözetmektedir. Şöyleki : bir projenin mimari hizmetleri mimarlar, inşaat mühendisliği hizmetleri inşaat mühendisleri; tesisat ve elektrik mühendisliği hizmetleri de ilgili ihtisas dalları tarafından yapılmaktadır. Hiç şüphe yok ki bir projenin çeşitli bölümlerini yapan ihtisas dalları işin başından sonuna kadar koordine bir çalışma yapmaktadırlar.

Proje yapımında olduğu gibi proje ve inşaat kontrollüğünde de her ihtisas ekibi için ihtisası ile ilgili bölümünü yapmaktadır.

A. 2 — Kamu sektörünün projelerini özel bürolara yaptırması halinde projeler genellikle üç şekilde elde edilmektedir.

a. Müsabaka yolu ile

b. Proje işlerini inşaat müteahhidinin taahhüdü içine koyarak.

c. Proje işinin ayrıca ihaleye çıkarılması

a) Her ne kadar yönetmeliğe göre müsabakalar tüm mühendis ve mimarlara açıksa da, gerçekte yarışmalar mimarlar arasında yapılmaktadır. Müsabakayı kazanan mimar idarecilerden işin tüm mimarlık ve mühendislik hizmetlerinin yapımını alıp, kendi işveren olarak işin her bir bölümünü ilgili ihtisas gurubuna yaptırmaktadır. Bu yoldan elde edilen projelerin idarelerce denetlenmesi her bölüm için ihtisas guruplarıncaya yapılmaktadır.

b) İnşaat müteahhidine yapımı ile beraber ihale edilen proje için idareler bazan proje bedeli ayırmakta, bazan ayırmamaktadır. Bu projelerin yapımında ve idarelere takdiminde ihtisas ayrımı gözetilmemektedir. Dolayısı ile proje kalitesi ve yapı ekonomisi yönünden en kötü proje elde edilmesi şekli olarak belirmektedir.

c) İdarelerin proje işini ayrıca ihale etmeleri konusu iki bölümde incelenebilir.

I. İhtisas ayrımına bakılmadan yapılan ihaleler.

II. İhtisas ayrımı dikkate alınarak yapılan ihaleler.

C. I. İdarelerce mühendislik, mimarlık bürolarına ihale edilen işlerde çoğunlukla iş mimarlar tarafından verildiğinden tatbikat I. maddedeki gibi olmaktadır.

C. II) Her konunun ilgili ihtisas dalına yaptırılması şekli gerek proje büroları ve gerekse işin kalitesi yönünden en iyi ihale tarzıdır. Ancak idari işlerin artması ve koordinasyon gücünün gibi nedenlerle az tatbik edilmektedir.

B. Özel sektörün yaptırdığı mimarlık ve mühendislik hizmetlerinin yürütülmesi : Bu sektörün İnşaat yatırımları çoğunlukla konut yapımı olup mimarlarla inşaat mühendislerinin birbirine çalışma sahasına en fazla girmiş oldukları kesimdir. Bu kesimde tatbikat şöyle olmaktadır : İş veren ihtisas ayırımına bakmadan işin tümünü mimara veya mühendise vermektedir. Yüklenici mimar ise projenin mimarlık hizmetini yapmakta, mühendislik hizmetlerini ise genellikle ilgili ihtisas sahiplerine yaptırmaktadır. Yüklenici inşaat mühendisi ise çok defa statik projeyi olduğu gibi mimari projeyi de kendisi yapmaktadır.

Projelerin belediyelerce denetim ve onaylanması ihtisas kuruluşlarınca yapılmaktadır.

Yapılan fenni tatbikat sorumlulukları ihtisas ayırımı gözetilmeksizin mimar veya inşaat mühendisleri tarafından yüklenilmekte ve yürütülmektedir.

Proje işlerinin yukarıda anlatıldığı gibi birbirinden farklı usullerle ve oldukça düzensiz, gelişmiş güzel yapılması, proje işlerinin yürütülmesinde belirli usullerin yerleşmeyişi, kimin hangi şartlarla yapacağını belirlenmemesinin başlıca sebeplerinden birisi ayrı ihtisas gurubu olan inşaat mühendisleri ile mimarların aynı iş alanını paylaşmaya kalkışmasıdır. Böylece ortaya çıkan anlaşmazlıklarla uğraşarak daha önemli konuları görüşüp çözümlenmek üzere biraraya gelememektedirler.

İhtisas ayırımının gereği : Konumuz mimarlarla inşaat mühendisleri arasındaki ihtisas ayırımıdır. Şurası gerçekteki inşaat mühendisliği ile mimarlık bir birine çok yakın iki meslek gurubudur. Özellikle kına inşaatında birbirinin tamamlayıcısıdır. Bu açıdan baktığımızda mühendislikten tamamen yoksun bir mimar veya mimarlıktan tamamen yoksun bir inşaat mühendisi düşünülemez. Ancak şurası da bir gerçektir ki inşaat mühendisliğinin dahi ihtisas dallarına ayrılmış olduğu bir dönemde bir mimar bir inşaat mühendisinin işini veya bir inşaat mühendisi bir mimarın işini gereği gibi yapamaz.

Bu güne kadar ihtisas ayırımının yapılamayışı hem kamu yönünden, hem meslekdaşlar yönünden bir çok zararlara sebep olmaktadır.

Meslekdaşların zararları

1°. Müsabaka projelerinde : Müsabakayı kazanan mimar idareden bütün mühendislik ve mimarlık hizmetlerinin yapımını aldığından; mühendislik projelerini, mühendislik büroları arasında fiyat indirimi sureti ile yaptırmaktadırlar. Bu suretle hem proje ka-

litesi düşmekte, hem de mühendislik bürolarının emeği verilmemektedir. Ayrıca ücret dağıtımı mimarlar tarafından yapıldığı için mühendisler proje bedellerini alırken de güçlük çekmektedirler.

2°. Mesleki kontrollükler : Kontrollük hizmetleri toptan proje mimarına verilmektedir. Mimarlar mühendislik işlerine ait kontrollük hizmetlerini ya düşük bedellerle mühendislere yaptırmak yollarını arıyorlar veya hiç yaptırmadan kendileri yapıyor görünerek idareden karşılığını alıyorlar.

3°. İnşaat müteahhidine yapımı ile beraber ihale edilen projeler tescilli bürolar yerine her hangi bir memur teknik elemene asgari ücretin çok altındaki fiyatlara yaptırılarak şantiyelerdeki mimar veya mühendisler imzalatılıyor. Böylece tescilli büroların iş hacmi azalıyor ve büroların gelişmesi güçleşiyor.

4°. İdarelerce proje yapımı ihale edilen işlerde iş çoğunlukla mimarlara verilmektedir. Bu halde 1° şıkta açıklanan durum meydana gelmektedir. Ayrıca mimarlar işleri memur mühendisler yaptırdıkları için tescilli büroların iş imkânı da azalmaktadır.

5°. Özel teşebbüsün yaptırdığı projelerde memur mimar ve mühendisler proje yaptığı için tescilli büroların iş hacmi azaldığı gibi imzacılık yapan asalak bir mimar veya mühendis gurubu doğuyor. Böylece bu kesimde proje ücretleri çok düşüyor.

6°. İdareler önünde mühendislik haklarının savunulmasında mimarlarla olan anlaşmazlık olumsuz bir rol oynamaktadır. İki odanın beraber hareket etmesi hakların alınmasını kolaylaştıracaktır.

Kamuya Zararları

1 — Mühendislerin mimarlardan düşük ücretle iş almaları ve ekonomik yönden mimarlara bağlı kalmaları, proje kalitesinin düşük ve yapıların gayri ekonomik olmasına yol açmaktadır. Böylece gerek kamu sektörü, gerekse özel sektör farkında olmadan büyük zararlara uğramaktadır.

2 — Mühendislerin kazanç amacı ile mimari proje yapması estetik ve kullanışlı olmayan yapıların yapılmasına sebep olmaktadır. Esasen bu hususta formasyon eksikliği kendini derhal belli etmektedir. Bu sebepten büyük şehirlerde çok çirkin yapılar ve semtler doğmaktadır.

3 — Yapıların her bölümünün fenni mesuliyeti müellifleri tarafından yapılmadığı için emniyet ve estetik bakımdan yeterli seviyede olmamaktadır. Hatta yanlış tatbik edilen statik projeler sebebi ile yıkılmalar dahi olmaktadır.

4 — Mühendisler çoğunlukla idarelere direkt muhatap olmadıklarından, hem mühendislerin hakları gereği gibi savunulmamakta, hem de mühendislerin idareye karşı bazı sorumluluğu olmadığı için çoğu kere işler vaktinde bitirilememekte, hatta süruncemede kalmaktadır.

Bu güne kadar ihtisas ayırımı yapılmayışının nedenleri: Mesleklerin birbirine yakın oluşu ve yakın zamana kadar eğitimlerinin bir olması, ayrıca yurdumuzda her iki ihtisas dalı içinde yeterli sayıda teknik eleman bulunmaması ihtisas ayırımını önleyen sebeplerdendir. Ancak bugün yurdumuzda özellikle büyük şehirlerde her iki ihtisas dalında da çalışan teknik eleman vardır. Eğitimleri ise kesinlikle ayrılmıştır. Bir ihtisas dalının, diğer ihtisas dalını ilgilendiren bazı okunurları genel kültür olarak okuması, o ihtisas dalının diğerine ait görevleri yapacağı anlamını taşımaz kanaatindeyiz.

a) Odaların ihtisas ayırımındaki tutumları:

Burada mimarlar odası ile inşaat mühendisleri odasının bu konudaki tutumları incelenecektir. Mimarlar odası ihtisas ayırımını esastan kabul ettiği için çalışmalarını bu yönde sürdürmektedir. Şöyleki belediyelerle olan vize anlaşmasında mimari projeleri vize etmekte, statik projeleri ise oda ihtisas alanının dışında olduğu gerekçesi ile vize etmemektedir. Bu projeler belediyelere vizesiz olarak verilir.

İnşaat mühendisleri odası ise bu güne kadar ihtisas ayırımını kabul etmemiştir. Dolayısı ile hem mimari, hem statik, projeleri vize etmektedir. Odaların bu tutumu şöyle bir sonuç doğurmuştur. Mimarlar yaptıkları projeleri odalarının koymuş olduğu bazı yükümlülüklerden kaçınmak için bir inşaat mühendisine imzalatıp inşaat mühendisleri odasına vize ettirmektedirler. Aynı yapının statik projesini mimar bir inşaat mühendisine yaptırarak kendi imzalatıp vize ettirmeden sunmaktadır. İnşaat mühendislerinin yaptığı komple projede ise inşaat mühendisi mimari ve statik projeyi imzalayarak inşaat mühendisleri odasına vize ettirmektedir. Odaların bu tutumu proje işlerinin bu günkü karışık duruma düşmesine, bir takım imzaçı mimar ve mühendisin doğmasına sebep olmaktadır.

Özel sektör projelerinde durum bu iken, mimarların organizatörlüğü aldığı kamu sektörü projelerinin ihtisas elemanlarına çok kötü şartlarla yaptırılmasına her iki oda da seyirci kalmaktadır. İki oda arasındaki bu anlaşmazlığın devamı odaların birleşerek daha önemli yurt ve meslek sorunlarına beraberce eğilmelerini önlemektedir.

b) İş verenlerin tutumu: Bu konuda iş verenleri iki kısımda inceleyeceğiz.

1. Özel sektör: Bu sektörde işverenler genellikle işlerin nasıl yürütüldüğünü, ihtisas ve işgal sahalarını bilmemektedirler. Böylece projelerini en ucuz ve en kolay yoldan elde etmek için çalışmaktadırlar. Dolayısı ile yapılan projede estetik, kalite,

yapı ekonomisi, yapı emniyeti sağlanmasına iş veren dikkat edememektedir. Yurt çıkarları yönünden işverenlerin bu eksiklerini gidermek için meslek odalarının ihtisas ayırımını gerçekleştirmesi gerekir.

2. Kamu sektörü: Kamu sektöründe bazı kuruluşlar ihtisas ayırımına riayet etmektedir. Bazı kuruluşlar ise ihtisas ayırımına önem vermediklerinden kalitesiz projeler ve gayri ekonomik yapılar elde etmektedirler.

c) Yürürlükteki kanunlar: Bu konu ile ilgili olarak 6785 sayılı imar kanun ile 6235 ve 7303 sayılı Türk mühendis ve mimar odaları birliği kanunları incelenecektir. 6785 sayılı imar kanunun 14. maddesi şöyle demektedir: "İmar planları ile bunların tatbikat planlarının, ve halihazır harıtlarının, Mimarî, statik ve tesisat plan, proje ve resim ve hesaplarının hazırlanmasını ve bunların tatbikatındaki fenni mesuliyetlerini, ihtisas ve işgal mevzularına göre, yüksek mimar, yüksek mühendis, mimar ve mühendisler deruhte ederler". Halihazır tatbikatta kanunun ihtisas ve işgal mevzuları şeklinde belirtilen anlamına uyulmamaktadır. Komisyonumuz kanunun ihtisas ve işgal sahalarına göre demekle ihtisas ayırımını getirmiş olduğu kanaatindeyiz. Ancak günümüze kadar teknik eleman yetersizliği nedeni ile gerektiği gibi uygulanamamıştır.

6235 ve 7303 sayılı Türk Mühendis ve Mimar odaları birliği kanunlarının 14. maddesinde ise "Her ihtisas şubesi yalnız bir oda açar. İhtisas ve işgal mevzuları ayrı olan Mühendis ve Mimarlar ancak ihtisas veya işgal mevzularının taalluk ettiği odaya kaydolunurlar" denilmektedir. Bu kanunlara göre kurulmuş olan Mimarlar ve İnşaat Mühendisleri odaları ayrı ihtisas gurubunu temsil etmektedirler. Dolayısı ile işgal sahalarında ayrı olmak gerekir.

Yukarıda adı geçen kanunlara dayanarak İmar ve İskân Bakanlığı 2.9.1964 gün ve 746 sayılı genelge ile ihtisas guruplarının yapacağı işleri tarif etmiş ve eleman durumunun yeterli olduğu İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde tatbikini istemiştir. Ancak bu genelge kanunların genelliği prensibine aykırı oluşu ve ihtisas guruplarının çalışma sahalarını ayıran kriteriyumun kanunda bulunmaması nedenleri ile Danıştayca bozulmuştur. Bununla beraber Mimarlar ile İnşaat Mühendisleri ihtisas ayırımının bir teslis yolu ile halledilmesi tavsiye edilmiştir.

Komisyonumuz yaptığı çalışmalar neticesinde gerek odamız üyeleri ve gerekse kamu çıkarları yönünden ihtisas ayırımının yapılması gereğine varmıştır. Ancak ihtisas sahalarının tesbiti ve ihtisas guruplarının beraber çalışma şartları odalar arası bir komisyonca protokole bağlanmalıdır.

Başkan
Selâhattin Karababa

Sekreter
Yahya Aydın

Üye
Ünal Ertan

Üye
Cengiz Uraz

Üye
Oktay Caner

Gecekondu Sorunu Komisyonu Raporu

Komisyonumuz, İnşaat Mühendisleri açısından Türkiye'deki gecekondu sorununa bir çözüm yaklaşımı sunmak ve ışık tutmak için, konuyu aşağıdaki dört bölüme ayırmayı uygun bulmuştur.

1) Konut sorunu doğuran nedenlerin araştırılması,

2) Türkiye'de bugün gecekondu sorununun ele alınışı ve yürürlükteki mevzuatın eleştirisi,

3) Konut sorununun çözümündeki yöntemlerin araştırılması,

4) Gecekondu sorunu üzerindeki özet görüşümüz.

Komisyonumuz gecekondu sorununu, konut sorunu içinde, onun bir parçası olarak görmekte, onu, konut sorunu doğuran sosyo-ekonomik nedenlerden soyutlamayı doğru bulmamaktadır.

Bir soruna çözüm yolları ararken, onu yaratan kaynağa inmek, hastalığı meydana getiren nedenleri tanımak, hem bilimsel bir yoldur, hem de çözüm yolunu bulmada, hastalığı tedavi etmede en olumlu ve rasyonel yoldur. Yöntem böyle saptanınca, işin tartışmasına, irdelenmesine de kaynağın dan başlamak gerektiği açıktır.

I — KONUT SORUNUNU DOĞURAN NEDENLERİN ARAŞTIRILMASI

Gecekondu sorununu, daha geniş bir deyimle konut sorununu ülkemizde öne çıkaran nedenleri şöyle özetleyip sıralayabiliriz :

a) Doğal nüfus artışının yüksek bir hızda oluşu,

b) İç göçlerin doğurduğu bölgesel nüfus artışı ve yığılmaları,

c) Toprakla insan arasındaki fiziksel dengenin bir türlü kurulamamış olmasından doğan nüfus kopmaları,

d) Sosyo-ekonomik bozuk düzenin ve gelişigüzel bir sanayileşmenin yarattığı büyük çekim merkezlerinin köyde, kasabada yarattığı kopmalar,

e) Eskiye ve beğenilmeyen konutlarla, tabii afetlerin oturulmaz duruma soktuğu konutların yıkılarak yerlerine yenilerinin yapılması.

Konut gerekmesini Türkiye'de önemli bir sorun haline sokan başlıca etkenler bunlardır. Şimdi bunların herbirini biraz daha derinleştirerek, ayrıntılarını sergilemeye çalışalım.

a) Doğal Nüfus Artışı :

Bilindiği gibi Türkiye, yıllık doğal nüfus artışı % 2.8-2.9 olan bir ülkedir. Bu haliyle dünyanın en hızlı nüfus artışı olan İki - Üç ülkesinden de biridir. Bu Hızlı artış doğal olarak, bütün ihtiyaç maddelerinde ve hizmet kesiminde olduğu gibi, barınma yani konut kesiminde de gittikçe artan bir baskı yaratmaktadır. Bir İstek bir birikim yaratmaktadır. Bunun karşılanması ve her yıl artan ortalama 1.000.000 yeni ağıza besin ve vücuda giyim ve barınma olanağı sağlanması gerekmektedir. Ortalama 5 kişinin bir bir konutta barındığı kabul edilirse, yalnız doğal nüfus artışının doğurduğu konut istemi yılda 180-200 bin konut demektir ki, bu küçümsenemez bir rakam değildir.

b) İç Göçlerin Doğurduğu Genel Nüfus Yığılmaları :

İç göçlerin nedenleri şöyle özetlenebilir :

1 — Artan doğal nüfus ve toprağı işlemedeki ilkel yöntemler yüzünden, köydeki toprakların genişlik ve verimliliğinin yetersizliği, bu genç nüfusun iş merkezlerine, büyük şehirlere doğru göç etmesinin başlıca nedeni olarak belirmektedir.

2 — Deprem, su baskını, özellikle yer kayması, kaya düşmesi dolayısıyla bir köyün, bir kasabanın, o çevrede başka bir yerleşme yeri bulunmaması halinde başka şehirlere göç etmesi, yerleşmesi,

3 — Ulaştırma, haberleşme araçlarının günden güne artması, dağdaki çobanın elinde bile pilli bir el radyosunun bulunabilmesi, geniş yığınların uyanışını, bilinçlenmesini hızlandırdığından, eskiden soğanın cücüğünü en iyi yemek sayan Türk köylüsü yerine, daha iyi, daha insanca bir yaşamın özlemini duyan yeni bir köylü tipi, halk tipi belirmeye başlamıştır. Bu yeni insan artık köydeki yaşama koşullarını beğenmemekte, özlediği yaşamı kentlerde, özellikle Ankara, İstanbul, İzmir, Eskişehir, Adana, Konya, Bursa gibi büyük şehirlerde bulacağını umarak çoğunlukla oralara akın etmektedir. Ne var ki, eskiden sosyal bir gerçek olan bu olay artık son yıllarda, yeni bir nitelik kazanmaya başlamıştır. 1970 nüfus sayımı bu yeni niteliği de ortaya koymuştur. Eskiden, yalnız üç büyük şehirimize yönelmekte olan köylü nüfus akımı Rize, Manisa, Bitlis, Burdur, Kırklareli, Sinop, Mardin, Muğla, Amasya gibi birkaç şehrimiz dışında, (Bu il merkezlerinde, yıllık nüfus artışı ortalama doğal nüfus artışının altındadır.) Hemen bütün şehirlerimizi de içine almayla başlamıştır. 1965-1970 arası örneğin İstanbul'un yıllık artış oranı % 5.1; Ankara'nın % 5.8; İzmir'in % 4.7; Adana'nın % 3.9; Eskişehir'in % 4.4; Bursa'nın % 5.9; Konya'nın % 4.6; Erzurum'un % 4.9; Sivas'ın % 4.0; Samsun'un % 3.5; Diyarbakır'ın % 5.9.... iken, örneğin Maraş'ın % 10.2 düzeyine varmıştır. 1970 nüfus sayımının ortaya koyduğu başka bir gerçek de, 1960 dan sonra hızla bir şehirleşme içine girmiş olduğumuzdur. Şehirlerdeki nüfus

birikmesi sürecine şehirleşme denildiğine göre, Türkiye'de, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan, son yıllarda hızla gelişen bir şehirleşme süreci görülmektedir. 10.000 nüfusun üstündeki yerleşmeler şehir sayarsak, ülkemizdeki şehirleşme oranının bugün % 33.1'e vardığını görüyoruz. İl ve ilçe merkezlerini şehir sayan resmi ölçülere bakılırsa, şehirleşme oranımızın % 38.7 ye vardığı anlaşıyor. Oysa 1960 da kentleşmiş nüfus oranı % 26.3 idi. Bu, şehirleşmemizin, az gelişmiş ülkelerinkinden yüksek, gelişmiş ülkelerimizinkinden de geride olan bir orana sahip olduğunu göstermektedir. Ne var ki, Batı dünyasında şehirleşme büyük sanayi devriminin yarattığı bir olay idi. Bizde ise şehirlere koşan nüfusu bekleyen geniş bir sanayi, bir iş alanı olmadığı için çoğu, hizmet kesimlerinden geçimlini çıkarmanın yollarını arayan bir soy gizli işsizler olarak kalmaktadırlar. Bunların sınıftan, kaptırlık, odacılık, garsonluk, şöförlik, seyyar satıcılık, manavlık, dilencilik gibi üretici olmayan alanlarda geçimlerini sağladıkları düşünülürse, şehirleşmemizin, geniş çapta bir sanayileşme sonucu olarak meydana gelmediği ortaya çıkar. Ne var ki, şehirleşme sürecimizin yaygın bir nitelik taşıdığı da bir gerçektir. Büyük şehirlerdeki yıllık nüfus artışı, doğal artış oranının ancak iki katı ise de, % 4-5 ilk bir artış, büyük şehirler için yüzbölün artışlar meydana getirdiğinden büyük sorunlar doğurmaktadır.

Bu genel tablo, bize şunu gösteriyor. Artık köylümüzün önemli bir bölümü topraktan kopmaktadır. Büyük şehirlere gidemese de, en yakın ve iş vadeden bir şehre olsun kapağı atmaya bakmaktadır. Başlayan ve günden güne de hızlanan bu sosyal aşınma ve taşınma (erozyon şehirlerde gelişigüzel, teknöye aykırı, düzensiz bir yerleşme yarattığından, şehirleri kanserleştirmektedir. Geçekundu işte bu lvedil ve gelişigüzel barınma, yerleşme ihtiyacının doğurduğu geçici bir çözüm olarak belirmiştir. Kendiliğinden, yasa dışı olarak doğmuştur. Kontrol altına alınmadığı için de, Fen, Sanat, teknik ve sağlığa olduğu kadar ekonomiye ve estetiğe de aykırı olmaktadır. Geçekundu işine, bir de günlük politika karıştırıldığı, yani hukuk dışı yollarla ve biriken ihtiyaçların baskısıyla meydana gelen bir yaraya, bir de politik amaçlarla hukukluluk gibi bir gıysi giydirildiği için o yara, gerçek çözüm ve tedavi yollarını en azından, ne zaman geleceği bilinmez yarınlar itici, bir dokunulmazlık kazanmıştır. Yarattığı sorunlar ne olursa olsun, köylümüzün kapalı ve ilkel köy ekonomisinden çıkarak açık pazar ekonomisine yönelmekte olması, bir yandan sanayi potansiyeli yaratan, bir yandan da ağaların egemenliğini kırıcı niteliği olan mutlu bir olaydır.

Yine 1970 nüfus sayımının sonuçlarına göre nüfusu 100.000 in üstünde olan şehirlerimizin sayısı 20yi aşmıştır. Üstelik bunların yurt yüzeyine dağılışı belirli bir denge göstermektedir. Ama bu dengeğin ne kadar süreceği bugünden kestirilemez.

1960'da nüfusu 100.000'den çok olan şehirler 9 idi. Yüzyıllarca uyutulmuş Anadolu köylüsü ilkel bir yaşamın kabuklarını kırarak son 20-25 yıldan beri kentlere göç etmekte, yeni sosyo - ekonomik ilişkiler kurmağa çalışmaktadır.

Bu nüfus akımına (paralel koşut, ulusal bir sanayileşme sürecimiz olmadığından, şimdilik bu akan nüfus tarımdaki gizli işsizliğin, köyden, kentte taşınmasından öteye geçmemektedir. Ne var ki, 15-20 yıl önce daha çok İstanbul ve Ankara'ya yönelen kırsal nüfusun, 1960'dan sonra kendi bölgelerindeki kentlere de akmakta olması ve bunun eşit oranlara varması, Türkiye'de şehirleşmeyi, nüfus dağılımını coğrafya yönünden olsun dengeli bir geometrik yapıya kavuşturmaktadır. Ama ekonomik yapımızın böyle bir dengeden çok uzakta olduğu da açıktır.

Nitekim eskiden kalma birikim, dengesizlikleri yüzünden, bugün bölgeler arası ekonomik eşitsizlikler hala sürüp gitmekte, örneğin, Doğu Anadolu bölgesi, banka kredilerinin sadece %5'ini alırken, Türkiye nüfusunun ancak %14.5'inin yaşadığı Marmara Bölgesi, Banka kredilerinin %28.7'sini almaktadır.

"Yapılan hesaplar, kişi başına düşen kredinin Marmara bölgesinde, Doğu Anadolu'da kişi başına düşenin 9 katı olduğunu göstermiştir." (1)

Bu durumun, konut sorununu da nicelik ve nitelik yönünden etkilemekte olduğu şüphesizdir.

Uzmanların görüşüne göre "Son beş yıldaki en önemli değişikliklerden biri, Doğu ve Güneydoğu bölgesindeki büyük şehirlerin sayısında ve büyüme hızlarındaki artışın yükselmesidir. Aslında köylüyü köyünde tutmak elbette söz konusu değildir. Ancak bugün izlenen sanayileşme politikası da şimdiki hızı ve biçimi ile şehirleşme olayından, ekonomiyi itici bir güç olarak yararlanmağa da yeterli değildir." (2)

Çünkü devlet planı Türkiye'deki kamu ve özel kesim yatırımlarının dengeli bir iş hacmi yaratmasına olanak veren, doğal kaynaklarla yerel iş gücü arasında denge sağlayıcı nitelikte olan rasyonel bir plan değildir. Kâr'a yönelik, özel sermayenin dolaylı yollarla buyruğuna itilmiş, emredici niteliği olmayan danışman bir plandır. Tarihsel dengesizlikleri nerdeyse pekiştiren, böyle disiplinden, rasyonel ve ulusal dengeden yoksun bir plana, bir de ciddiyeti su götürren bir uygulama eklenince, ekonomik ve sosyal yapımızın uğradığı eşitsizlikleri, dengesizlikleri ve bu durumun yarattığı türlü sorunları anlamak sanırsız ki güç olmaz. Ve böyle bir ülkede, konut ve imar sorunlarımız da geçekundu kanserleşmesiyle elbette ki çıkmaza doğru itilmiş olur.

Her ne kadar bizim büyük şehirlerimizi kuşatan ve giderek taşra şehirlerini de kaplamaya başlayan geçekondular, 19. yüzyıl'da sanayileşen Avrupa ve Amerika şehirleriyle, bugünün Hong-Kong, Beyrut, Rio de Janeiro, Caracas gibi ünlü şehirlerin gökde-

lenleri arasına serpilmiş olan teneke mahallelerinden daha oturulur, daha sağlam durumda işeler de, şehirçilik esaslarını hiçe sayan gelişigüzellikleri, sağlık tesislerinin yokluğu, yapı tekniği ve malzemelerindeki sakatlıklar, onları yine de normal konut saymamıza olanak vermemektedir.

c) Toprakla İnsan Arasında Fiziksel Dengenin Bir Türlü Kurulamamış Olmasından Doğan Nüfus Kopmaları :

Toprakla insan arasındaki dengenin kurulamamış olması da, bazı bölgelerden yeni nüfus kopmalarına yol açmakta, bu kopan nüfus, gözüne kestirdiği bölgelere akmakta, orada fazladan bir konut istemi yaratmaktadır.

Bu bir türlü kurulamayan toprak insan dengesi, bölgesel bir derdimizdir. Ve daha çok Ege illerimizle Trakya ve Güney Doğu Anadolu'ya özgü bir sorundur. Bir parça da Samsun, Ordu, Giresun illerimizde varlığını duyurmaktadır. Bu illerde büyük çiftlik ya da toprak sahipleri vardır. Toprak çoğunlukla onların elindedir. Köylü nüfus o topraklarda işçi, ırgat, ortakçı olarak çalışır. Bu çalışma düzeni, toprak sahiplerinin lehinde dönen, emekçileri sömüren bir çark gibi işler. Artan köylü nüfusu, Doğuda ilkel yöntemler uygulayan ağaların hesabına ucuz bir emek yarattığı için, bir sorun olmasa da, verilen ücretlerin düşüklüğüne dayanamayan köylüler daha genç yaşta gurbete göç etmeğe başlarlar.

Batı Anadolu'daki büyük arazi sahipleri ise, biraz daha modern çalıştıkları, çiftliklerine makineyi soktukları için bir çok el emekçilerini gereksiz kılarak, onların topraktan kopmalarına ve iş merkezlerine koşmalarına yol açarlar. Bunlara bir de, aile nüfusunu doğal artışı dolayısıyla babadan kalma toprağın yetmemesini eklersek, köy, ilçe, şehir ve giderek yurt sınırlarını aşan bir insan hareketinin tablosu meydana çıkmış olur. Bu sonuncu olay, Doğu Karadenizde daha belirgindir.

Bizim yurdumuzda bugüne kadar yapılan Bölge planlama çalışmaları, ilgili kuruluşların akademik zevkini kandırmaktan öteye, ne yazık ki, geçememiştir.

d) Sosyo - Ekonomik Bozuk Düzenin ve Gelişigüzel Bir Sanayileşmenin Yarattığı Kopmalar :

Bir bölge dokusu içinde, insan ve doğa kaynaklarını dengeleyici, Tarım, Sanayi, Ticaret ve hizmet dallarını, birbirini destekleyen ve besleyen bir bütünlük içinde geliştiren ne bir bölge planımız vardır, ne de o bölgede planı uygulama alanına geçirecek olan ödünsüz bir plan ahlâkı ve otoritesi...

Bu yüzden gelişigüzel bir sanayileşme meydana gelmektedir. Yalnız kendi çıkarına göre kuruluş yerini seçen bir özel girişim sanayii, bugün yurdumuzun ilerlemesine ve bu ilerleyişe bilimsel gerçeklere göre yön vermeme engel olmaktadır. Belli

büyük şehirlerde yoğunlaşan, genişleyen bu ulusal karakteri noksan sanayi hareketi, İstanbul, İzmir, Bursa, Eskişehir, Adana gibi büyük şehirlerimizi olağanüstü birer çekim merkezi haline soktuğu için, o şehirlerde aşırı nüfus yığılmalarına, dolayısıyla kaçak inşaatlara ve gecekondu yapımına yol açmıştır.

Nüfusun % 65 i gecekonduarda yaşayan Başkent Ankara'ya gelince, burada hatırı sayılır bir sanayi olmadığı halde, nüfusunun yılda % 5.8 bir artış göstermesi, üzerinde durulacak önemli bir noktadır. Bu durum ilk bakışta yadırgansa bile, merkez örgütünün yıllar yılı bir türlü yeniden düzenlenerek rasyonel bir işleyişe kavuşturulmaması, bu hizmet şehrindeki nüfus artışının bizce başlıca etkenlerinden biridir. Çünkü Devlet dairelerinde çalışan görevli sayısındaki artış oranı, hizmet hacmindeki artış oranından çok yüksektir. Ve devlet daireleri, odacı, memur olarak gizli işsizlerin bir korunağı haline sokulmuştur.

Nice devlet daireleri, akıl dışı bir düzensizlik içindedir. Bugün bir kaliteli memurun görebileceği bir işi, bürokrasinin dışlılarına takılmış, yerine göre iki, yerine göre dört memur görmektedir, bu yüzden kambur üstüne kambur eklenmektedir.

Yine bu yüzden hizmet kesimi günden güne kabarmakta, bu kadar insana göre de şoför, odacı, kâpıcı, simitçi, ayakkabıcı, seyyar satıcı, manav, kâsap vb. elemanlara ihtiyaç doğmaktadır. Buna bir de adım başına karşınıza dikilen dilenci ve boyacıları eklersek, Ankara Gecekonduarında oturan halkın yaşama ve geçim alanları hakkında, sanırız ki bir fikir elde edilebilir.

e) Eskiyen Konutların Yerine Yenilerinin Yapılması:

Konut ihtiyacını kamçılayan etkenlerden biri de eskiyen ve yıkılmaya yüz tutan binaların yerine, yenilerinin yapılması isteğidir. Bu her zaman her yerde geçerli olan bir etkidir. Ama yalnız deprem, yangın, yer kayması, su baskını gibi doğal afetler de, son yıllarda, yılda ortalama 20.000 konut ihtiyacı doğuracak bir çizgiye ulaşmıştır. Bu da konut talebi yaratan önemli bir etken olmuştur.

Bütün bunlar gözönüne alınırsa, Türkiye'de her yıl 300.000'ni aşkın bir konut yapımına ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

II — YÜRÜRLÜKTEKİ GECEKONU MEVZUATININ ELEŞTİRİSİ

Yürürlükteki mevzuat açısından gecekondu soruna hangi cepheden bakıldığının araştırılması için, 775 sayılı Gecekondu Kanunu incelenmiştir. Bu inceleme sonunda aşağıda belirtilen noktalarda bu kanunun gecekondu sorununu bütün yönleriyle kapsamadığı ve bu soruna kendi gerçeklerimize uygun doyurucu bir çözüm getirmediği sonucuna varılmıştır.

Şöyleki ki :

775 sayılı Kanun, kapsam ve tarif, Belediyelere arsa sağlanması ve arsaların hangi amaçlarla kullanılacağını açıkladıktan sonra Fonların kurulması ve kullanılması hakkında 13. maddede şöyle demektedir :

"Madde 13" — "12. madde gereğince teşkil edilen fonda toplanan paralar, belediyelerce İmar ve İskân Bakanlığından izin alınmak şartıyla;

a) Bu kanundaki amaçlarla kullanılmak üzere arsa sağlanmasına, İmar ve İskân Bakanlığınca onanan plan ve projelere göre halk konutu, nüve konut veya geçici misafir konutu yapılmasında,

b) İslah olunacak.....

c)

Görüldüğü gibi kanundaki uygulama, belediyelere bırakılmıştır. Memleketimizde bulunan 1300 belediye örgüt ve teknik güç bakımından bu kanunun gerektirdiği yapım işlerinde yetersizdir. Yetkili bir uygulama için afet hizmetlerinde olduğu gibi yapım işlerini de İmar ve İskân Bakanlığının doğrudan doğruya yürütmesi gerekmekte, fon harcamalarını da aynı bakanlık, örgütü eliyle kendisi yapmaktadır.

Kanun: "Arsaların hangi amaçla kullanılabilirliğine ilişkin bölümün 8. maddesinde :

"Bu kanun gereğince Belediyelere devrolunan arazi ve arsalar, şehir ve kasabaların ticari, iktisadi, sınai faaliyet merkezlerinde veya kesif iş bölgelerinde bulunan bu ve sair sebeplerle alım-satım değerleri yüksek veya İmar planlarına göre belirli bir kamu hizmetine ayrılmamış olan veya ucuz konut yaptırılması uygun görülmeyen, Belediye Meclisi kararı ve İmar ve İskân Bakanlığının tasvibi halinde belediyelerce karşılığı belirtilen amaçlarla kullanılmak üzere 12. madde ile kurulan fon hesabına yatırılmak şartıyla ve yönetmelik esaslarına göre kiraya verilebilir veya satılabilir veya başka şekil ve surette kıymetlendirilebilir." demektedir.

Gecekondu önlenmesi, ıslahı ve yapımı uzun vadeli bir hizmet olduğu için fona devamlı bir gelir sağlamak amacı ile yukarıdaki maddede satılabilirliği öngörülen değerli arsaların satılmaması, yalnız kiraya verilmesi veya başka bir gelir getirici tesis yapılması, görüşümüze göre daha uygundur.

Bu madde planda belirtilen esaslara da aykırı düşmektedir. Öte yandan bir çok yatırım sermayeleri taşınmaz mallara kayarken 775 sayılı Kanunun ters bir işleyişle taşınmaz malların satılmasını tavsiye etmesi, kamu yararına aykırı görülmüştür.

Fonların teşkili ve kullanılması da, 12. maddede açıklanmış ve "Bu kanundaki hizmetlerin yürütülebilmesi için aşağıdaki kaynaklardan sağlanacak gelirler, Türkiye Emlâk Kredi Bankasında ilgili belediyeler adına açılacak özel hesaplarda toplanarak birer fon teşkil edilir,

a)

b)

c) Devlet bütçesinden veya 15. maddede sözü geçen fondan bu fona aktarılacak suretiyle yapılacak yardımlar.

1)” demektedir.

Türkiye Emlâk Kredi Bankası bir sosyal hizmet olarak konut politikasına intibak edememiş ve bütün kanun ve kalkınma planı hüküm ve ilkelerine karşı bir ticari kredi bankası niteliği dışına çıkmamıştır. Bu bakımdan bu ve benzeri konut fonlarının (Arsa Ofisi Fonu), (Afetler Fonu..) bir Devlet konut bankası kurularak sosyal hizmet anlamında işletilmelidir. Ayrıca bugünkü uygulamada Emlâk Kredi Bankasının verdiği konut, kredi faizlerinin bugünkü seviyenin altına düşürülerek aradaki farkın bankaya devlet tarafından ödenmesi gerekir.

Aynı maddenin e fıkrasına göre Devlet bütçesinden fona yapılacak yardım (katkı), başka ülkelerde olduğu gibi daha yeterli hale getirilmelidir.

Aynı bölümün 15. maddesinde fonların kullanılması hakkında, kanun şöyle demektedir.

“14 üncü maddede sözü geçen fonda toplanan paralar :

a) Bu kanun hükümlerine göre ve plan ve mevzuat icaplarına uygun olarak, gecekonduların ıslahı ve önleme bölgelerinde halk konutu veya nüve konut yapacaklara, mevcut gecekondusunu düzeltmek veya onaracak olanlara kredi verilmesi,

b)

e)”

Sözü geçen maddenin c, d fıkralarına aykırı olarak ve yalnız (a) fıkrası gözönüne alınarak paraların kişisel gelişimlere dağıtılıp çar-çur edildiği, kanunun uygulanması sırasında görülmüştür. Sosyal konutların elverişli yerlere toplu olarak mahalleler halinde yapılması, maliyet, sürat ve kalite bakımından ve kanunun amaçları yönünden daha uygun olacaktır.

Yeniden gecekonduların yapılmasının önlenmesi için kanunun aldığı tedbir 18. maddede şöyle belirtilmiştir :

“Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, belediye sınırları içinde veya dışında, Belediyelere, Hazıneye, Özel Idarelere, katma bütçeli dairelere ait arazi ve arsalar veya devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerde yapılacak daimi veya geçici bütün izinsiz yapılar, inşaat sırasında olsun veya iskân edilmiş bulunsun, hiç bir karar alınmasına lüzum kalmaksızın, belediye veya devlet zabıtası tarafından derhal yıktırılır.

Kanundaki faaliyetler ile gerçek konut yapımı faaliyetleri dengeli olmadığından, gecekonduların yapılması doğrudur. Bunun için konut yapımlarına göre demografik şehirleşmenin dengelenmesi gerekir. Daha açık olarak, kalkınma planının

ekonomik tedbirleri ile demografik şehirleşme hızının azaltılması için hükümler konulmalıdır. Tedbirler alınmalıdır.

Anayasanın 49. maddesinde de belirttiği gibi Devlet, Sosyal konutlar yapmakla yükümlüdür. Bu görevi unutarak doğal ihtiyacı karşılamak zorunda kalan vatandaş, Devlet zabıtası ile karşı karşıya getirilip engellemeye çalışmak ve bununla yetinmek yanlış bir tutumdur.

18. maddenin bu kavram içerisinde yeniden düzenlenmesi, Örneğin bu gibi zorunlu durumlarda geçici yapımların ruhsatlarının hükme bağlanabilmesi sağlanmalıdır.

Arsa tahsis şart ve şekilleri 25. ve 26. maddelerde hükme bağlanmıştır. 25. madde şöyle demektedir.

“7. madde gereğince tesbit olunan önleme bölgelerindeki arsalar, öncelikle Gecekonduların ıslahı ve tasfiyesi sebepleriyle açıkta kalacaklara ve diğer konutsuz vatandaşlara verilir. Bu”

Bu konutları yukarıdaki maddede belirtilen şartlara uygun bulunanlara vermek yerine, kiralamak, kanunun amacına daha uygun düşer. Böylece ileride bu konutların, sahiplerinin göç ya da başka nedenlerle konutlarını terk etmeleri halinde, konutun tekrar Devletin mülkiyetine geçmesi sağlanmış olur.

Yardım muafiyetler bölümü madde 33 de “Bu kanun hükümlerine dayanılarak yapılan ivazlı veya ivazsız devir, temlik, kamulaştırma, alım, satım, kira, geri alma, geri verme, ifraz, tevhit, tescil, cins değişikliği, rehin tesis ve terkini, ıslah, değişiklik, onarım, inşaa ve ikmal gibi her türlü işlemler, sözleşmeler, beyannameler ve benzerleri, tasarruf bonosundan ve her türlü vergi resim ve harçtan muafittir.” der.

Bu belirtilen işlemlere ek olarak sosyal konut inşaatlarından ve konutlardan ve arazilerden Belediye ve Devletçe harç ve vergi alınmamasının da kanımızca sağlanması gerekmektedir.

Görülüyor ki, Gecekondular sorunu temel nedenleriyle kavrayıp çözümlerini getiren bir mevzuat olması şöyle dursun, bu sorunu dar bir açıdan ele alan yürürlükteki kanun bile, gerek anayasa, gerek plan hedef ve ilkeleri bakımından, eksiklik ve çelişkilerle doludur.

III — KONUT SORUNUNUN ÇÖZÜMÜNDE YÖNTEMLERİN ARAŞTIRILMASI

Konut sorunu, gelişmekte olan ülkelerin önde gelen sorunlarından biri olmaktadır. Bunun nedeni, artan ve köyden kente akın eden nüfusun doğurduğu yerleşme ihtiyacını karşılayamıyorken, iş hacmi yaratacak olan sanayi yatırımlarının kısıtlanması zorunluluğunun yarattığı bunalımdır. Bilindiği üzere, konut yatırımları dolaylı olarak yapı malzemesi sa-

neylini kamçılamiş da olsa, fabrika yapımı, sanayi yatırımı kadar üretken sayılmamaktadır.

Bu durum konut yatırımı hacmine bir tavan konulmasını zorunlu kılmıştır.

Öte yandan, insanın mutlu ve üretken olması da içerisinde rahatça dinlenebileceği, yaşantısını sevdikleriyle sürdürebileceği bir evi olmasına bağlıdır. Belli saatlerde kendi kendisiyle yalnız kalmamasına bağlıdır.

Öyleyse konut sorununun çözümünde yöntemleri araştırarak olan ilk çalışma, lüks konut inşaatını kısıtlamaktan geçer. Bu kısıtlama ağır vergilendirmelerle yapılırsa, özgürlük ilkesi de zedelenmemiş olur.

Başka bir tedbir de, Sosyal Sigorta ve Resmi kuruluş ve bankaların verdiği konut kredilerinin, ailelerin ödeme gücüne, nüfus sayısına göre düzenlenmesi ve bu gibi konutlar için 60 m² lik daire alanının geçilmemesi, ayrıca ailelerin nüfus sayısına göre, 30-40 m² lik dairelerin dahil yapılabilmesidir.

Gecekondu denilen uygunsuz ve teknîğe aykırı acele konutların yapılmasını önlemek için, iki temel tedbirler kümesi olduğu kanısındayız. Biri, nüfusun toprağa bağlanmasının rasyonel koşullarını hazırlamak, öteki de düzenli sanayileşme.

Bu iki yanlı tedbirler kümesinden şu işlemler doğacaktır.

1 — Artan kırsal nüfusun, bölge planlama esaslarına uygun bir sanayileşme ve yerleşme düzeni içinde emilmesi.

2 — Çalışabilen kırsal nüfusa toprak reformu yapılarak çalışma alanı açılması ve bunun için en modern yöntemlerle Türkiye'nin kadastrounun hızla yapılması.

3 — Eldeki toprakların, sulama, gübreleme v.b. tekniklerle verimli kılınması.

4 — Bütün bunlara karşın, yine de köylerden kentlere giden nüfus hareketi olacaktır. Onları da yol, su elektrik, kanalizasyon gibi kamu tesisleri yapılmış imar parsellerine yerleştirmenin koşullarının hazırlanması gerekir.

Bütün bu tedbirleri alabilecek bir yönetimin, Atatürk'ün tam bağımsızlık ve devrimcilik ilkelerine uygun ve yapısal reformları yapabilecek halka dönük nitelikte olması gerektiği açık bir gerçektir.

Demek ki Türkiye'nin başka bir çok sorunlarının çözümü olduğu gibi, gecekondu sorununun çözümü de, anayasaya uygun sosyal hukuk devleti ilkelerinin gerektirdiği yapısal değişikliklerin gerçekleşmesine bağlıdır. Bilimsel araştırmalara dayanan büyük bir devlet planı disiplini olmadan, bu alanda da her tedbir, yarım kalmağa mahkûmdur.

IV — GECEKONDU ÇÖZÜMÜ ÜZERİNDEKİ ÖZET GÖRÜŞÜMÜZ

Gecekondu sorununu, konut sorunu içinde görmek ve değerlendirmek, çözüm yollarını aramada bir yöntem olabilir. Ama, elbetteki tek yöntem değildir. Çünkü, gecekonduların çekim merkezleri olan büyük şehirlerde, başkasının arazisi üzerinde kaçak ve aceleyle getirilmiş olarak yapılmasına yol açan temel neden, köy gerçeğinde yatıyor. Toprak-insan ilişkisindeki aksaklıkta yatıyor. Bozuklukta yatıyor.

Demek ki, bu sorunun Türkiye'nin genel konut sorunu içinde bir yeri ve anlamı olduğu gibi, Türkiye'nin kırsal yerleşmesi bölgesel yerleşmesi ve toprak düzeni içinde de bir anlamı ve yeri vardır. Öyleyse, çözüm yollarının saptanmasında, konunun bu çok yönlü niteliğini gözden ırak tutmamak gerekecektir.

Alınacak bütün kırsal, bölgesel, topraksal ve sınıai tedbirlere karşın yine de daha iyi bir yaşama özlemi ve büyük şehirlerde çalışma isteği, köylü nüfusu, bugünkü kadar olmasa bile bir ölçüde büyük şehirlere, iş merkezlerine iletecektir. İşte bu olağan itilişte bile kırsal nüfus gittiği yerlerde bir yerleşme ve olağanüstü bir konut sorunu doğuracaktır. Genel konut sorunu içinde sorunun düşünülmesi gereken yönü budur. Buna karşı da bizce, işi ciddi, bilimsel esaslara bağlayan, müdahalesiz bir uygulama disiplini baş şarttır. Şehir imar planları ile, bitişik alanların planlanmasının, günlük politikanın elinden alınması ve bilimin, tekniğin, uzmanlığın buyruğuna verilmesi bizce, atılacak ilk adım olmalıdır. Ondan sonra,

1 — Gecekondu kanununun gereklerine uygun olarak, önleme, düzeltme ve tasfiye bölgelerinde, uzun ve kısa vadeli programlara göre gereken işlemlere geçilmelidir. Bu kanun da, eleştirilmediği bölümlünde önerdiğimiz esaslar gözönüne alınarak düzeltilmelidir.

2 — Konut yatırımı, plan tavanını aşmamalıdır. Bu zorunlu olduğuna göre lüks inşaat, vergi tedbirleriyle iyice kısıtlanmalıdır.

3 — Halk konutu standartları için tavan, 100 m² den 60 m² ye indirilmelidir. Bunun Rusya'da 40 m² Hong-Hong'da 25-30 m² olduğu düşünülürse, önerdiğimiz rakamın küçük olmadığı açıktır.

4 — Belediye teknik örgütleri, İmar ve İskân Bakanlığının sıkı denetimi altında olmalı, Bakanlık yurt ölçüsündeki imar ve yerleştirme işlerine uygun olarak, örgütlenmelidir ve düzenlenmelidir.

5 — Gecekondu önleme işinde, toplu konut inşaatı sistemi uygulanmalı ve bu gibi inşaat, afet işlerinde olduğu gibi Bakanlıkça yürütülmelidir. Belediyelere bırakılmamalıdır.

6 — Gecekondu tasfiye işinde daha çok kendi evini yapana yardım metodu uygulanmalı, gecekondu yıkılacak yurtdaşı katkısından yararlanmalıdır. İkinci beş yıllık planın 1971 uygulama programından alınan aşağıdaki tabloların incelenmesi, önerdiğimiz uygulama ilkelerini haklı kılacak nitelikte değil midir?

TABLO — I
KONUT İHTİYAÇ, ÜRETİM VE AÇIĞI
(1968 - 1970)

	1968		1969		1970		1971	
	Gerçek Sayı	Tahmini %	Gerçek Sayı	Tahmini %	Gerçek Sayı	Tahmini %	Gerçek Sayı	Tahmini %
İhtiyaç	141.000	100.0	174.000	100.0	184.000	100.0	194.600	100.0
Üretim	110.260	78.2	132.066	75.9	143.000	77.7	153.000	78.6
Açık	30.740	21.8	41.934	24.1	41.000	22.3	41.600	21.4

TABLO — II
PLAN, PROGRAM HEDEFLERİ VE GERÇEKLEŞME DURUMU
(1965 Fiyatları Milyon TL.)

Yıllar	Plan	Program			Gerçekleşme		
		Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1968	3.200	236.7	2832.8	3069.5	341.2	2940.3	3281.5
1969	3.800	291.9	3240.8	3532.7	434.6	3305.8	3740.4
1970	4.100	278.7	3555.7	3834.4	—	—	—

TABLO — III
KONUT SEKTÖRÜ YATIRIMLARININ TOPLAM YATIRIMLAR İÇİNDEKİ PAYI (%)

Yıl	Plan Hedefi	Program			Gerçekleşme		
		Kamu	Özel	Toplam	Kamu	Özel	Toplam
1967	20.6	1.9	42.9	19.2	4.1	40.0	20.8
1968	17.9	2.5	36.8	18.0	3.6	38.2	19.1
1969	17.9	2.9	36.1	18.6	4.2	37.8	19.7
1970	17.9	2.6	35.9	18.4	—	—	—

TABLO — IV
PROGRAM VE GERÇEKLEŞME OLARAK
KAMU VE ÖZEL SEKTÖR KONUT
YATIRIMLARININ TOPLAM KONUT
YATIRIMLARINA ORANI

Yıllar	Kamu	Özel	Kamu	Özel
1968	7.7	92.3	10.4	89.6
1969	8.3	91.7	11.6	88.4
1970	7.3	92.7	—	—

TABLO — V

TOPLAM RUHSATLI ŞEHİR KONUTLARI

		1967	1968	1969	1970 (ilk 4 ay)
Birim sayısı	—	99.373	110.263	132.066	47.278
Endeks	—	100	111.0	132.9	—
Ortalama alan (m ²)	Ev	95.3	83.5	84.2	87.9
	Apartman	108.0	106.6	107.0	108.8
	Genel	97.0	95.7	97.9	102.0
	Endeks	100.0	98.7	100.9	105.2
Ortalama Maliyet (TL.)	Ev	20.371.0	20.763.0	22.793.0	25.521.0
	Apartman	37.776	39.606.0	45.135.0	45.507.0
	Genel	29.321	30.780.0	36.241.0	39.005.0
	Endeks	100	105.0	123.6	133.0
M ² maliyet (TL.)	Ev	238.9	248.7	270.6	290.4
	Apartman	399.8	371.6	421.9	418.3
	Genel	302.4	321.5	370.1	382.4
	Endeks	100	106.2	122.4	126.5
	Ev/Toplam	—	46.8	39.8	32.5
% Oranı	Apartman/Toplam	—	53.2	60.2	67.5
Toplam Yatırım (Milyon TL.)		2.913.7	3.393.8	4.786.2	1.844.1

TABLO — VI

RUHSATLI ŞEHİR KONUTLARINDA İLK DÖRT
AYLIK RUHSAT DURUMUNA GÖRE GELİŞİM (1967 - 1970)

Yıllar	Sayı	Endeks	Ortalama Alan (m ²)	Endeks	Ortalama Maliyet (TL.)	Endeks	m ² Maliyet	Endeks
1967	22.100	100.0	98.0	100.0	29.113	100.0	297.0	100.0
1968	28.375	128.4	96.5	98.4	28.830	102.4	309.0	104.0
1969	31.890	144.3	98.9	100.9	35.482	121.9	358.0	120.5
1970	47.278	213.9	102.0	104.9	39.005	134.0	382.4	128.7

TABLO — VII

ADANA, ANKARA, BURSA, GAZİANTEP,
İSTANBUL, İZMİR VE SAMSUN
ŞEHİRLERİNDE RUHSATLI
KONUTLARIN TOPLAMI

Yıllar	Sayı (%)	Maliyet Değeri (%)
1967	33.13	48.75
1968	34.80	49.95
1969	37.46	52.70

Not : Bu tablolar İkinci Beş Yıllık Planın 1971 pro-
gramından alındı.

TABLO — VIII

BİN KİŞİYE DÜŞEN RUHSATLI KONUT ÜRETİMİ
Seçilen 7 Büyük Şehirde Konut Üretimi

Yıl	Sayı	Maliyet Değeri (TL.)	Toplam Şehirlerde Sayı	Maliyet Değeri
1967	7.75	334.111	9.41	275.945
1968	8.57	378.581	9.85	302.991
1969	10.49	535.023	11.12	402.845

TABLO — IX

**10.000 NÜFUS ÖLÇÜLERİNE GÖRE, SAYIM YILLARINDA, ŞEHİR-KIRSAL ALAN
NÜFUS DAĞILIMI, YÜZDELERİ VE ARTIŞ HIZLARI**

Yılı	[%]		Nüfus 10'		Toplam	Artış Hızı (%)	
	Şehir	Kır	Şehir	Kır		Şehir	Kır
1950	18.5	81.5	3.872	17.075	20.947	068	017
1955	22.1	77.9	5.425	18.639	24.065	060	019
1960	26.3	73.7	7.308	20.447	27.755	—	—
1965	29.9	70.1	9.383	22.009	31.391	050	015
1970	35.4	64.6	12.627	23.040	35.667	059	009

Konut ve gecekondü davasının çözümü de, bir çok sorunumuzun çözümü gibi, ülkemizdeki ulusal güç kaynaklarını rasyonel bir plana göre değerlendirmemize bağlıdır. Bu da Anayasanın ruhuna uygun bir düzen değişikliği ile gerçekleştirilecektir. Toprak reformu, eğitim reformu, idari reform yapılmadan ve tepeden tırnağa kernerler sıkılmadan, ne konut sorunu, ne işsizlik, ne de gençlik sorunları çözümlenebilir. Esas sorun gecekondünün içinde değil, dışındadır.

İkinci beş yıllık planın üçüncü uygulama yılında, D.P.T. nin diliyle bile durum şudur:

"Bölge planlamasını ülke planlamasında yeterli etkenliğe kavuşturulamaması, sektörel yatırım dağılımı ve yatay mekân ilişkilerinin bütünlenememesi ve bölge ekonomisi tekniklerinin yeterince geliştirilememesi, şehir planlamasını, kalkınma planı ve

programlarıyla fonksiyonel ilişkinin kurulamamasına ve şehirleşme olayından, ekonomiyi itici bir güç ve bir gelişme aracı olarak tam yararlanılmamasına yol açmıştır. Yatırımcı kesimlerde uzun vadeli planlama yokluğu, yıllık sektörel programların ve yıllık programlara giren yatırım projelerinin gerçekleştirilmesi ile şehir planlamasının gerçekleştirilmesi arasındaki gelişmeler dikkati çekmiştir. Bunlar özellikle yatırım projelerinin, şehir planlama kararlarıyla öncelik, zaman ve yer bakımından bütünlüğünün sağlanamaması ve bilgi alış verişinin eksikliği şeklinde ortaya çıkmıştır.

Bakanlıklar, mahalli yönetimler, bölge ve il kuruluşları ve belediyeler arasında gerekli olan planlama kararları ve işbirliği kurulamamış idareler arasında fonksiyonel gelişme açısından bir yetki kademelendirilmesi sağlanamamıştır."

Başkan
Mehmet Salihoğlu

Üye
İbrahim Akın

Üye
Halûk Aktan

YARARLANILAN KAYNAKLAR

(1) Ziya Kayla, "Yatırımlardaki düzensizlik", Cumhuriyet Gazetesi, 10.12.1970

(2) Doç. Dr. Ruşen Keleş, "Şehirleşen Türkiye", Milliyet Gazetesi, 28.11.1970

(3) 775 sayılı Gecekondü Kanunu

(4) İstatistik Genel Müdürlüğü yayınları

(5) İkinci 5 Yıllık Kalkınma Planı 1971 Programı

GECEKONDU SORUNU OLAN KENTLERİMİZE İLİŞKİN BAZI HESAP SONUÇLARI

İller	1960 - 1965 arasında yapılan gecekondu sayısı	Kullanma izni verilen Konutlar				1965 Yüzölçümü m ²	1964 Daire sayısı	1965 Daire sayısı	Her yıl yapılan konut sayısı	1964 te yapılan gecekondu sayısı	1965 de yapılan gecekondu sayısı
		1964		1965							
		Ev sayısı	Yüzölçümü m ²	Ev sayısı	Yüzölçümü m ²						
Adana	10.000	163	30.293	100	46.692	151	209	2.332	2.181	2.123	2.123
Ankara	30.000	779	502.779	1.311	825.358	3.348	5.442	10.220	6.972	4.778	4.778
Antalya	4.000			35	11.546		94	836		742	
Bursa	11.000	50	15.022	88	24.112	89	120	2.310	2.201	2.190	2.190
Diyarbakır	4.000	15	7.476	54	16.334	47	157	908	861	751	751
Eskişehir	2.000	241	39.795	288	49.877	330	458	796	466	338	338
Erzurum	2.400	67	8.518	93	20.740	95	156	608	512	452	452
Elâzığ	2.400	99	16.712	255	40.841	151	372	732	581	360	360
Gaziantep	6.000	221	19.712	340	33.513	164	259	1.440	1.276	1.181	1.181
İstanbul	28.000	514	167.784	3.061	1.183.876	1.534	10.008	11.456	9.922	1.448	1.448
İzmir	5.000	357	118.513	464	204.172	799	1.208	2.028	1.229	820	820
İzmit	2.500	46	7.825	86	28.201	56	141	640	584	499	499
Konya	4.000	675	79.926	839	139.123	648	918	1.560	912	642	642
Kayseri	3.500	179	38.166	295	47.366	248	261	960	712	699	699
Mersin	3.000	70	16.775	148	26.852	86	134	728	642	594	594
İskenderun	1.400	6	2.709	10	1.697	10	7	292	282	285	285
Samsun	3.000	92	21.749	147	28.518	151	222	792	641	570	570
Sivas	2.500	34	8.550	113	17.630	40	133	596	556	463	463
Trabzon	1.800	78	12.011	131	20.321	81	199	500	419	301	301
Zonguldak	3.000	39	3.464	52	9.928	33	77	688	655	611	611
Toplam	129.500							40.422	31.605	19.847	19.847

NOT : Gecekondu sayılarına, 5 kişiyi bir aile sayıp, nüfus artışlarının, ruhsatlı inşaat sayılarını aşan miktarlarını değerlendirek verilmiştir.

İnşaat Mühendisleri Odası

Yapı Malzemesi Komisyonu Raporu

Komisyonumuz Ülkemizde Yapı Malzemesinin ekonomik kullanıma olanaklarını araştırma ve saptama konusuna eğilmiş bulunmaktadır. Bu konu çerçevesinde bugünlerde üzerinde çok durulan İnşaat Çeliğinin ekonomik kullanılması problemi öncelikle ele alınmış ve T. C. Sanayi Bakanlığının İnşaat Mühendisleri Odası Başkanlığına gönderdiği 28.5.1970 gün, 0,8256 sayılı yazısına bir cevap olmak üzere aşağıda belirtilen hususlar saptanmıştır.

İnşaat Çeliğinin ekonomik kullanılabilmesi için oldukça büyük bir ekonomi sağlayabilecek bazı tedbirlerin öncelikle alınması gerekmektedir. Bu tedbirler başlıca üç ana grupta toplanabilir.

- a. Yapı Malzemesinin İmali ve kontrolü ile ilgili tedbirler,
 - b. Yapıların projelendirilmesiyle ilgili tedbirler,
 - c. Yapıların inşa edilmesiyle ilgili tedbirler,
 - d. İnşaat çeliği tahsis işleminin ilgili meslek odası tarafından sağlanması,
- a. Yapı Malzemesinin imali ve kontrolü ile ilgili tedbirler:

1 — Karabük Demir Çelik Fabrikasının ürettiği 300.000 ton yuvarlak demirin üretildiği şekilde kullanılması sınırlandırılmalıdır. Mevcut tesislere eklenecek haddehanelerde ve özel sektörde halen çalışmakta olan haddehanelerde bu çeliğin çekilerek akma gerilmesinin ve kopma dayanımının artırılması

yoluna gidilmelidir. Aynı işlem ithal edilecek inşaat çeliklerine de uygulanmalıdır.

2 — Karabük Demir Çelik Fabrikalarında yumuşak İnşaat Çeliklerinin yanısıra akma ve kopma dayanımları yüksek tabii sert çelik üretimine gidilmelidir.

3 — Halen piyasada bulunan ve yüksek dayanımlı oldukları öne sürülen inşaat çeliklerinin özelliklerini saptamak ve bu özelliklerden tam anlamıyla yararlanabilmek için bu çeliklerin Türk Standartları Enstitüsü tarafından denenerak belgelendirilmesi gerekir. Türk Standartları Enstitüsünün yanısıra İnşaat Mühendisleri Odası da gerekli inceleme ve deneyleri yaptırdıktan sonra isteyen imalatçıya Kalite Kontrol Belgesi düzenlemekte ve ürettiği çeliğin en verimli ve ekonomik kullanıma olanaklarını saptamaktadır.

4 — Betonarme ikinci malzemesi olan Betonun kalitesinin yükseltilmesi basınç ve kayma gerilmelerine maruz kalan yapı elemanlarında kullanılan İnşaat çeliğinde ekonomi sağlayacaktır. Beton kalitesinin yükseltilmesi ise uygun özellik ve grânülometride agrega kullanılması, betonun iyi sıkıştırılması ve kür edilmesiyle mümkündür. Bu tedbirlerin yerine getirilmesini sağlamak için betonarme karkas yapılar da her 200 m³ beton veya her yeni kat için en az üç numune alınarak beton kalitesi kontrol edilmelidir. Kâgir yığma yapılar da bu kontroller gerekli tutulmazsa teknik imkânların elvermediği durumlar-

da dolaylı olarak fazla inşaat çeliği gerektiren betonarme karkas yerine yığma yapılar tercih edilecektir.

5 — Karkas yapılarda taşıyıcı olmayan bölme ve dış duvarlar ile döşeme ve çatı kaplamalarını mümkün mertebe hafif malzemelerden imal ederek yapıları hafifletme yoluna gidilmeli. Hafif yapı malzemelerinin imali ve kullanılması teşvik edilmelidir.

6 — Ahşap malzemesinin kullanılma olanağı varsa bu malzemeden mümkün mertebe kullanılarak çelikten ekonomi sağlanmalıdır.

b. Yapıların Projelendirilmesiyle ilgili tedbirler :

1 — Yapılar projelendirilirken ekonomik karşılaştırmalar yapılmalı, inşaat çeliğinin daha az miktarda gerektiği yapı sistemleri seçilmelidir. Bir zorunluluk olmadıkça zelzele bölgelerinde 4, diğer bölgelerde 6 kat ve daha az yükseklikte olan yapılar mutlaka kârgir yığma inşaat tarzında olmalıdır. Zelzele bölgelerinde bile gerekli konstrüktif tedbirler alındıktan sonra dayanıklı yığma binalar inşa etmek mümkündür.

2 — Proje yarışmalarında teklif edilen yapı sisteminin gerektirdiği malzeme miktarları yaklaşık olarak belirtilmeli, proje jürileri karar verirken bu hususu gözönünde tutarak değerlendirmelidir. Gerçekte Malzeme Ekonomisi tesislerin toplam maliyeti yanında nisbeten az görünürse de inşaat çeliği ve dolaylı olarak döviz ekonomisi önemli olabilir.

3 — Ülkemizde genellikle özel inşaatlarda çok revaçta olan asmolon döşeme sistemi girişlerde fazla miktarda inşaat çeliği kullanılmasını gerektirmektedir. Bu sistemin yerine plâk - giriş sisteminin tercih edilmesi veya asmolon döşeme bloklarının yüksekliklerinin artırılması inşaat çeliğinde büyük bir ekonomi sağlayacaktır.

4. Yapıların statik ve mukavemet hesaplarında elektronik hesap makinalarının daha fazla kullanılması gereklidir. Ancak bu sayede yapılar için projelendirme safhasında birçok değişik taşıyıcı sistem seçilerek en ekonomik olanı kısa bir zaman zarfında saptanabilir. Karışık yapıların gerçeğe daha yakın hesapları elektronik hesap makinalarıyla kolayca yapılabileceğinden ekonomiden uzaklaştırıcı sistem ve

hesap kolaylaştırmaları terkedilebilir ve bu yoldan da malzeme ekonomisi sağlanır.

5. Şehir ve kasabaların imar durumları uzun süreler için hazırlanmalı, saptanmış olan yapı yükseklikleri sık sık değiştirilmemelidir. Bir caddede müsaade edilen yapı kat sayısı artırılınca genellikle o cadde üzerindeki yeni sayılabilecek yapılar yıkılmakta ve yerlerine daha yüksek yapılar inşa edilmektedir. Bu şekilde büyük bir malzeme kaybı doğmaktadır. Bu durumun önlenmesi gerekir.

6. İmar Kanununda bodrum katlar için kat yüksekliği 2.30 m olarak sınırlandırılmıştır. Bu sebepten bodrum katlardaki girişleri basık yapmak zorunlu olmakta ve bodrum kat tavanında fazla miktarda inşaat çeliği kullanılmaktadır. Eğer bina üst kotu değişmemek şartıyla bodrum kat yüksekliklerinin artırılmasına müsaade edilirse inşaat çeliğinde önemli bir ekonomi sağlanmış olur.

C. Yapıların inşa edilmesiyle ilgili tedbirler :

1. a ve b de açıklanan tedbirlerle ekonomi sağlanması inşaat sırasında devamlı kontrolü ve bilimsel çalışmayı gerektirmektedir. Bu nedenle inşaat fenni masulunun inşaat süresince imalat ve inşaatla bizzat ilgilenmesi gerekir. Bugünkü tatbikatta olduğu gibi bir mühendis veya mimarın birkaç karkas inşaatın fenni sorumluluğunu yüklenmesi pratik bakımından mümkün olmayacaktır.

2. Prefabrike elemanlarla inşaat teşvik edilmelidir. Prefabrike elemanların imali sırasında malzeme kalite kontrolü kolaylıkla yapılabilen ve yüksek vasıflı malzeme kullanılabilir. Prefabrike yapı elemanlarını 1/1 ölçeğinde denemek mümkün olduğundan taşıma güçlerini doğrudan doğruya saptamak mümkündür ve azami malzeme ekonomisi sağlanabilir. Prefabrike elemanlarla inşaat daha az süre aldığından fenni mesulün ve diğer kalifiye personelin çalışma süresi de azalmaktadır.

D. İnşaat çeliği tahsis işleminin ilgili meslek odası tarafından sağlanması :

İlgili meslek odası tahsisi istenen inşaat çeliği miktarının söz konusu yapının hacmine uygun olup olmadığını saptayabilir, gerekirse tahsis isteğini reddedebilir.

Başkan
İhsan Mungan

Raportör
Gönül BALKIR

Üye
Ömer Lütfü BAYAZIT

Üye
Hıncal ANT

OKUL SONRASI EĞİTİM KOMİSYONU

ÇALIŞMA RAPORU

İnşaat Mühendisliği Teknolojisi, yoğun teorik ve deneysel çalışmaların neticesinde sürekli olarak gelişmeler kaydetmekte, projelendirmede ve tatbikatta yeni yöntemler ortaya atılmakta ve bunların neticelerinde giderek daha ekonomik, daha emniyetli, daha yeni yapı sistemleri ortaya çıkartmak mümkün olabilmektedir. Bu yeniliklerin ülkemizde de tatbik edilmesinin sayısız faydaları olacağı su götürmez olmakla beraber, yetişmiş mühendislerimiz bunları izlemek olanaklarını kolay bulamamaktadırlar. Türkiye'deki tüm İnşaat mühendislerini çatısı altında toplayan tek kuruluş olan Odamızın bu durumda önemli bir görevi de; Türkiye İnşaat Mühendisliği Teknolojisini çağdaş teknolojik düzeyin altında bırakmamak olduğu kadar, üyelerinin toplumun gelişmesinde etkin olabilecekleri sosyal bilince sahip olmalarını sağlamaktan da. Bütün bunlar göz önüne alınınca "Okul Sonrası Eğitimi"nin önemi ve gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Komisyonumuzun bu konuda mevcut imkânları dahilinde yaptığı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

a) Gediz Depremi Simpozyumu : Yapılması Teknik Komite tarafından kararlaştırılmış ve ön hazırlıkları tamamlanmış olan Simpozyumun bir eğitim faaliyeti olduğu gerekçesi ile organizasyonuna yardımcı olmak görevi komisyonumuza verildi. 19-20 Haziran 1970 tarihinde gerçekleşen Simpozyum, çok başarılı oldu ve Gediz Depreminin değerlendirilmesi yapılırken yurdumuz için önemli olan bazı deprem mühendisliği sorunları ortaya atıldı, tartışıldı.

b) Elektronik Hesap Makinası Programlama Kursları : Elektronik Hesaplayıcılar, İnşaat Mühendisliği teknolojisine girmiş olup çeşitli kolaylıklar ve gelişmeler sağlamaktadır. Memleketimizde de kullanılabilme olanakları ortaya çıkan bu makinalardan daha fazla sayıda meslekdaşımızın faydalanmasını sağlamak amacı ile daha önceki senelerde de düzenlenmiş olan programlama kursları, O.D.T. Üniversitesi öğretim üyelerinin işbirliği ile, en yararlı olacak şekilde aşağıdaki üç kurs halinde sunulmuştur.

(1) Kurs 101 : FORTRAN IV. Programlaması

(2) Kurs 102 : Sayısal Analiz

(3) Kurs 103 : Hazır Programların İnşaat Mühendisliğinde kullanılması

Kurslara ilgi umulandan fazla olmuş, kamu kesiminde çalışan 36 üyemiz çalıştıkları kuruluşlar adı-

na; 11 üyemizde kendi hesaplarına katılmışlardır. Kurs notları bastırılarak, kurslardan önce katılanların ellerine geçmeleri sağlanmıştır. İlk iki kursun sonunda yapılan imtihanlardan, başarılı geçtikleri anlaşılmıştır. Halen devam etmekte olan 3. Kursun bitiminde yapılacak anket programlama kurslarının daha iyi değerlendirmelerini sağlayacaktır.

c) Konferanslar : Üyelerimizin mesleki kültürlerini arttırmak ve bazı yenilikleri tanıtmak amacı ile konferanslar tertip edilmesi düşünülmüş ilgili görülen resmi ve özel kuruluşlara gereken çağrılarda bulunuldu. Bu çağrılar sağladığı olanaklar ile; zemin mekânı, deprem mühendisliği, betonarme, mesleki sorunlar, hidrolik ve yapı statikliği ile ilgili konularda 10 konferans oluşturuldu. Bu konferanslara gösterilen ilgi konularına göre 6 ile 59 kişi arasında değişmiştir.

d) Yukarıdaki faaliyetler yanında yapılması düşünülen fakat gerçekleştirilemeyen çalışmalar aşağıda verilmiştir.

1) Yurdumuzda yapılmakta olan Keban Barajı gibi büyük ve önemli inşaatların tanıtılması, sorunlarının duyurulması.

2) Programlama kursları gibi üyelerimize yararlı olacak başka kurslar açmak. Bu konuda düşünülecek ilk kurs, "Yapıların Plâstik Analizi Kursu" olabilir.

3) Sosyal konularda konferanslar ve açık oturumlar yapılması. Burada da ilk düşünülecek açık oturum konusu "Beyin Göçü" olabilir.

4) İnşaat Mühendisliği Teknolojisindeki yeni gelişmelerin ve araştırmaların izlenerek duyurulması,

5) Üyelerimizin karşılaştıkları teknik güçlükler üzerinde oda yayın organlarında tartışmalar yapılmasının teşvik edilmesi, sağlanması,

6) Türkiye İnşaat Mühendisliği ile ilgili araştırma yapan kuruluşların tanıtılması, araştırma neticelerinin duyurulması,

7) Konferansların daha ilginç konularda verilmesinin sağlanması,

8) İlginc konferansların yayınlanmalarının temini,

Okul Sonrası Eğitim konusuna seçilecek yeni üyelerin bu konulara eğilmelerini, öğitebilmelerini dileriz.

Üye
Asım SİREL

Üye
Mehmet ARAÇ

Üye
Sina DÜLGEROĞLU

Üye
Alp ACAR

İstatistik Komisyonu Raporu

14.5.1970 gün ve 410-1214 sayılı yazımızla istatistik komisyonuna seçildiğimiz ve 1.6.1970 tarihinden itibaren de oda merkezinde çalışmalara başlamamız bildirilmişti.

Odamız genel sekreteri Sayın Rüştü Özal'dan gıfahen tebellüğ ettiğimiz çalışmamız hakkında konular üç madde halinde hülâsa edilmiştir.

1 — D.S.İ. nin İ.B.M. makinasında tasnife tabi tutulmuş olan istatistikî bilgi formlarının tarafımızdan değerlendirilmesi.

2 — Üye albümü için hazırlanmış olan bültenin çok daha basit şekle sokulması ile bütün üyeleri içine alan bir bülten şeklinin tertibi.

3 — Müşavirlik - Mühendislik büroları albümünün basılmasından vazgeçildiği, hususları bildirilmiştir.

Verilen bu direktif altında komisyonumuz çalışmalarına başlamış ve aşağıda arzedilen sonuçlara varmıştır.

1 — İstatistikî bilgi formu :

Odaya kayıtlı üyeden, ankete katılan 1110 üyeye ait istatistikî bilgi formu.

D.S.İ. nin İ.B.M. makinalarında Soyadlarına il trafik No'larına ve doğum tarihine göre sıraya konmuş olup soyadı'na göre yapılan tasniften aşağıdaki neticeler elde edilmiştir.

1. 1 — Cinsiyete göre tasnif :

1110. Üyenin 1104 ü Erkek, 6 sı Kadındır.

1. 2 — Diplomaya göre tasnif :

1108 üyenin 737 si Yüksek Müh., 371 i Mühendistir.

1. 3 — Mezun olunan okula göre tasnif :

1109 — Üyenin

52 si Müh. Kursundan

177 si İ. Yıldız Tek. Okulundan

108 si İ. Tek. Üniv. Tek. Okulundan

45 i İ. Robert Kolejden

614 ü İ. Tek. Üniversitesinden

22 si O. D. T. Üniversitesinden

54 ü Almanyadan

27 si Amerikadan

2 si Fransadan

1 i İsviçreden

2 si İtalyadan

5 i Diğer ülkelerden

Mezun olmuştur.

1. 4 — Mezun olunan kola göre tasnif :

1101 — Üyeden

39 u Akarsu Yapılarından

5 i Barajlardan

195 i Betonarmeden

59 u Çelik Yapılardan

97 si Demiryolundan

389 u İnşaattan

3 ü Hava Meydanlarından

11 i Limanlardan

45 i Mimariden

2 si Sağlık Mühendisliğinden

42 si İçmesuyu ve Kanalizasyondan

20 si Su Kuvvetlerinden

16 si Sulama ve Kurutmadan

143 ü Yoldan

35 i Zemin Mekanizmasından

Mezun olmuştur.

1. 5 — Kimin hesabına okunduğuna göre tasnifi:

- 1090 — Üyenin
69 ü Burslu
286 sı Devlet Hesabına
728 i Kendi Hesabına
7 sı Şahıslar Hesabına
Okumuştur.

1. 6 — Çalışılan Yerlere Göre Tasnif:

- 1086 — Üyeden
43 ü Bankalarda
36 sı Belediyelerde
473 ü Devlet Dairelerinde
143 ü İktisadî Devlet Teşek.
96 sı İnşaat Şirketlerinde
270 i Serbest
25 i Şahıslar
yanında çalışmaktadır.

1. 7 — Mühendislik Bilgilerinden faydalanma oranına göre tasnif:

- 1089 — Üyeden
82 sı Az
515 i Kısmen
492 sı Tam

olarak Mühendislik bilgilerinden faydalanmaktadırlar.

1. 8 — Çalışılan konunun tatmin edip etmediğine göre tasnif:

- 1078 — Üyeden
101 i Tatmin olmamakta
454 ü Kısmen tatmin olmakta
523 ü Tatmin olmamakta

1. 8 — Alınan aylık cinsine göre tasnif:

- 1040 — Üyeden
131 i Maaş
85 i Sözleşme
68 i Ücret
584 ü Yevmiye
172 sı Diğer şekilde aylık almaktadır.

1. 9 — Meslekî hizmetten dolayı toplam aylık net gelire göre tasnif:

- 1047 — Üyeden
32 sı 1000 TL. kadar
238 i 1001 - 2000 TL. arasında
493 ü 2001 - 3000 TL. arasında
145 i 3001 - 4000 TL. arasında
62 sı 4001 - 5000 TL. arasında
48 i 5001 - 7000 TL. arasında
16 sı 7001 - 10000 TL. arasında
139 ü 13000 TL. dan yukarı
aylık net gelir sağlamaktadır.

1.10 — Medenî hale göre tasnif:

- 1109 — Üyeden
212 sı Bekâr
882 sı Evli
15 i Duldur.

1.11 — İstatistik Bilgi Formundan çıkarılacak diğer tasnifler:

İstatistik bilgi formları istenildiği takdirde aşağıdaki tasniflere göre kıymetlendirilebilir.

Bunlar:

- 1.11. 1 — Doğum tarihine göre tasnif
1.11. 2 — Doktora yapılan okul ve ülkelere göre tasnif
1.11. 3 — Yurt dışı hangi ülkede Eğitim yapıldığına göre tasnif
1.11. 4 — Meslek dışı mezun olunan okula göre tasnif
1.11. 5 — Doktora tezi cinslerine göre tasnif
1.11. 6 — Yurt dışında hangi kolda eğitim yapıldığına göre tasnif
1.11. 7 — Halen çalışmakta olduğu ihtisasına göre tasnif
1.11. 8 — Diploma tarihine göre tasnif
1.11. 9 — Bilinen yabancı dillere göre tasnif
1.11.10 — Bilinen yabancı dillerin nerede öğrenildiğine göre tasnif
1.11.11 — Çalışma mahalline göre tasnif
1.11.12 — Çalışılan ilin trafik n.ö. larına göre tasnif
1.11.13 — Emrinde çalışan en yakın üstün idari veya mühendis olduğuna göre tasnif
1.11.14 — Fazla mesai yapıp yapmadığına göre tasnif
1.11.15 — Çalışma süresine göre tasnif
1.11.16 — Meslek dışı faaliyetlere göre tasnif
1.11.17 — Basılı eserlere göre tasnif
1.11.18 — Kullanılabilen araçlara göre tasnif
1.11.19 — Askerlik durumuna göre tasnif
1.11.20 — Çocuk adedine göre tasnif.

Diğer taraftan üyelerin soyadlarına göre yapılan sıralama gibi oda sicil No. larına göre de sıralaması yapılabilir.

2 — Üye albümü için hazırlanan formdaki bilgilerden fotoğraf kısa hal tercümesi kısımları çıkarılmak sureti ile yeni bir form düzenlenmiş ve ayrıca bu formdaki doğum yeri ve yılı, medenî hal doktora konusu kısımları kaldırmak sureti ile 2. nci bir form düzenlenerek ekli olarak sunulmuştur.

Bu formların her ikisinde de bir üyeye ait bilgiler tek satırda gösterilmiştir.

Formların ebadı Türkiye Mühendislik Haberleri ebadında düşünülmüştür.

İlişikte sunulan formlardan biri tercih edildiği takdirde bilgiler bir memur tarafından dosyalarından çıkarılıp forma işlenmesi gerekmektedir.

3 — Müşavirlik - Mühendislik büroları albümünün basılmasından vazgeçildiği için bu konuda her hangi bir çalışma yapılmamıştır.

4 — Komisyonumuz çalışmalarının bu suretle sona erdiği kanaatine vardığımızı saygı ile arz ederiz.

Başkan
İhsan CEYHUN

Üye
Emcet ÖY

Üye
Nurettin YILMAZTÜRK

Oda sicil No.	Soyadı ve Adı	Mezun olduğu okul ve mezuniyet yılı	Meslekî ihtisası	Bildiği İlisanlar	Meslek dışı tahsil
		İ. T. Ü.	SU - KAN.	ALMANCA	HARBİYE
		İ. T. Ü. T. O.	B. A.	İNGİLİZCE	Y. MAT.
		İ. ROBERT K.	D. YOL	FRANSIZCA	
		İ. Y. T. O.	İNŞAAT		
		O. D. T. Ü.	MİMARİ		
		KA. T. Ü.			
		ALMANYA			
		AMERİKA			
		BELÇİKA			
		FRANSA			
		HOLLANDA			
		İNGİLTERE			

ÖRNEK : 2

Oda sicil No.	Soyadı ve Adı	Doğum yeri ve yılı	Medeni hali	Mezun olduğu okul ve mezuniyet yılı	Mesleki ihtisası	Doktora konusu	Bildiği lisanlar	Meslek Dış Tahsil

Referans Komitesi 1970-1971 Dönemi Çalışma Raporu

Bilindiği gibi, 27/3/1970 gün ve 7/117 sayılı Kararname, kamu kuruluşlarınca yaptırılacak proje, müşavirlik ve mühendislik hizmetlerinin ihaleleri için teklif isteyecekleri firmaları, ilgili Meslek Odalarından alacakları listelerden seçmelerini öngörmektedir.

Söz konusu danışma hizmetinin yapılabilmesi için, Odamıza kayıtlı 198 proje, müşavirlik ve mühendislik bürosunun ilgilendikleri mühendislik dalları, personel kadroları, makina - teçhizat varlıklarının bilinmesi ve meslekî başarılarının değerlendirilmesi zorunlu olmuştur. Bu amaçla hazırlanan soru formları bürolara gönderilmiş ve bunların 75'i 13.2.1970'e kadar doldurularak geri gönderilmiştir. Büro sicillerinin tutulmasına başlangıç olmak üzere, işveren kuruluşlara gönderilen ve büroların yaptıkları işlerdeki meslekî başarılarının ölçülmesini öngören formlardan 13.2.1970'e kadar çok azı doldurulmuş bulunmaktadır.

Bu şartlar altında Referans Komitesi, 1970-1971 döneminde bildirdiği adları, bildirimde bulunmuş bürolar arasından; bildirimlerin gerçeğe uygun olduğu varsayımı ile seçmiş ve değerlendirme ça-

lışmaları tam olarak bitirilemediği için, hiç kuşkusuz, kasıtlı olmayan bazı hatalar da işlemiştir. Bütün bürolar bildirimde bulunduktan ve siciller düzenlendikten sonra Komite'nin yaptığı ön seçimde hata ve yanlışların en aza indirilmesi sağlanabilmektedir. Şu ana kadar bildirimde bulunmayan bürolarımızın gelecekte zarar görmemeleri için kendilerine gönderilen soru formlarını ivedilikle doldurmaları ve Odamıza göndermeleri gereğini hatırlatıyoruz.

Referans Komitesinin liste düzenlerken gözettiği başlıca ilke, bildirimlerin ortaya koyduğu uzmanlaşma eğilimlerine uymak olmuştur. Bunun yanında proje bürolarında tekelleşmenin önüne geçilmesi ve küçük büroların birleşerek yeterli birimler haline gelmelerinin teşviki gibi politikaların uygulanmasına imkân vermek üzere, ihale sonuçlarının izlenmesi kuralı da getirilmiştir.

Sürekli bir değişim içinde olan bürolarımızın bildirimleri, kısa sürede "eskimekte", zaman aşımına uğramaktadır. Dolayısıyla büroların en az 3 yılda bir, yeniden bir durum bildiriminde bulunmalarını kurallaştırmak faydalı görünmektedir.

